

Ante LEŠAJA
Soline 702
20260 Korčula
ante.lesaja@gmail.com

UDK: 929
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper
Primljeno: 5. svibnja 2022.

PORODICA KORČULANINA ANDRA PERUČIĆA

SAŽETAK

Cilj ovog rada je posvjedočiti o trojici muških članova korčulanske porodice Peručić, koji su u prijelomnim vremenima povijesti južnoslavenskih naroda tijekom II. svjetskog rata, iskazali svoj patriotizam i privrženost antifašističkoj borbi. Riječ je o kratkoj biografiji te značaju društvenog i kulturnog angažmana Andra Peručića i njegovih sinova, Zlatana i Bogomila od prvoga desetljeća do šezdesetih godina XX. stoljeća. Polazište za istraživanje je prikupljena dokumentacija o obitelji Andra Peručića.

KLJUČNE RIJEČI: *Obitelj Peručić, Andro Peručić, Bogomil Peručić, Zlatan Peručić, Korčula, prva polovina 20. stoljeća, II. svjetski rat, antifašistička borba*

Uvodno objašnjenje

Uz osnivanje/obnovu Gradske knjižnice Korčula s kraja prošlog stoljeća/milenija (1990.-1992.) određen je zadatak, da se unutar Biblioteke zasnuje poseban fond pisanih (i drugačije zabilježenih) dokumenata o Korčuli (gradu samom, ali i otoku, kao i o regiji s kojom je grad trajno bio u najužim vezama – Pelješac, Mljet, Lastovo...). To je uključivalo i prikupljanje dokumentacije o ljudima Grada, po mogućnosti i nabrojnih područja, koji su svojim radnim – profesionalnim i društvenim – djelovanjem značajno doprinijeli njegovu razvoju. Taj je fond poznat kao Zavičajna zbirka i nužan je sastavni dio svake suvremeno vođene javne biblioteke.

Gradska knjižnica je uspjela, unatoč uistinu brojnim ograničenjima, teškoćama i opstrukcijama s kojima je 1990-ih bila suočena, formirati značajan fond Zavičajne zbirke (oko 1500 naslova). Nažalost, ne i u cjelini i u svim segmentima koji ju čine kompletnim fondom (fond izvoda o području iz periodike, slika-fotografija, eventualno videa, plakata i drugih dokumenata o javnim događanjima, naročito i biografijâ pojedinaca ili obitelji ...), a unutar tridesetak godina od osnivanja/obnove djelovanja nije uspjela (nije joj omogućeno) zaposliti bibliotekara-voditelja Zavičajne zbirke.

Odmah se sa zasnivanjem Zavičajne zbirke uputila molba jednom broju ljudi da sami napišu svoju biografiju i da dostave barem nešto od svojih pisanih radova – i u tome se samo djelomično uspjelo. A u dva primjera je od pribavljene dokumentacije i uz suradnju poznavalaca ili rodbine Gradska knjižnica napravila i dva odlična video dokumentarca (o novinaru Petru Giuniu i o liječniku Mihovilu Pansiniu) – što je primjer koji treba slijediti koliko god je to moguće.

Pripremajući građu o osnivanju Narodne knjižnice općine Korčula, s namjerom da je predam za arhivu Gradske knjižnice (uključivo i o Gradskoj knjižnici kao njenom ogranku, a koju sam prikupljao dok sam na tom poslu aktivno radio), naišao sam na nekoliko dokumenata o Andru Peručiću što me je potaklo na istraživanje o samoj porodici Andra Peručić čijih muških potomaka više nema u Korčuli i na pisanje ovog rada. Zato sam zamolio unuku Jasnu Peručić (koja živi u New Yorku) da mi dozvoli uvid u porodičnu pisanu ostavštinu. Vrlo susretljivo i s povjerenjem mi je to omogućila, a i sama mi je dostavila važne dokumente.

Nađena „pisana ostavština“ bila je krajnje oskudna i nepotpuna. Našao sam, primjerice, omotnicu na kojoj je pisalo „Sv. Cecilija“, ali u omotnici ni jednog papirića o djelovanju Društva (!), a Andro Peručić je tridesetih godina XX. vijeka bio deset godina predsjednikom Društva, bio je sklon pisanju o događanjima! Nisam našao ni traga pisanoj ostavštini koja je knjigom „Sjećanja jedne generacije“ (u dijelu od str. 512 nadalje, u kojoj se obrađuje nacistička okupacija Korčule 1944. godine) postala poznata kao FBP (Fond Boga Peručića), jer se u više navrata citira. O nađenoj „pisanoj ostavštini“ informirao sam, dakako, Jasnu Peručić. Bio sam stoga prisiljen osloniti se na oskudnu nađenu građu, dopunjujući je i drugim relativno oskudnim izvorima gdje je to bilo moguće. Ipak sam smatrao da se i iz postojeće građe mogu dobiti osnovne informacije – a da će netko drugi nastaviti prikupljanjem građe,

oslanjajući se i na ovdje navedene informacije.

Preostaje još samo napomena o razlozima zašto sam se odlučio napisati ovu Bilješku.

Prvi je razlog osjećaj obaveze prema fondu Zavičajne zbirke – da prikupljeni dokumenti budu sačuvani.¹ *Drugi je razlog bitne naravi: porodica Andra Peručića je svojim angažiranim i etički dosljednim društvenim djelovanjem bila, i trajno ostaje, uzornim primjerom za grad Korčulu.* A treći je razlog sasvim osobne naravi: poznao sam šjor Andra i šjoru Anđelku, kćerku Mariju, ali naročito sina Boga, koji je za mene bio uzorom (prije svega skromnošću, dosljednošću uvjerenja, radnom i ljudskom etikom, a naročito i svojim partizanskim djelovanjem, podjednako kao ilegalca i kao aktivnog pripadnika NOVJ-e). Konačno, smatram gotovo sramotnom činjenicu da se ANDRO, prvi predsjednik općine Korčula nakon II. svjetskog rata, a biran impozantnom većinom glasova građana na prvim izravnim izborima 1945., potpuno prešućuje, a slično je i sa čuvenim Zdravkom Stanićem i brojnim drugim Korčulanima.

Osnovni podaci o prezimenu Peručić

Prezime Peručić najsnažnije je vezano uz Korčulu, premda se migracijama javlja i drugdje, ne samo u Hrvatskoj, nego i u Sloveniji, Srbiji, a dakako i u nekoliko drugih zemalja. Na portalu *Acta Croatica*² nalazimo informaciju:

„U Hrvatskoj danas živi oko 60 Peručića u 30 domaćinstava. Sredinom prošlog stoljeća bilo ih je približno 70, pa se njihov broj smanjio za 20 posto. Prisutni su u sedam hrvatskih županija, u sedam gradova i osam manjih naselja, najviše u Lumbardi na otoku Korčuli (10), Zagrebu (10), Dubrovniku (<10), Korčuli na otoku Korčuli (<10), te u Splitu (<10).

Prezime Peručić (uključujući: Perucic, Perucich) prisutno je u 10 država na četiri kontinenta.

„Perucich” nosi oko 100 osoba u Čileu, manji broj u Australiji, te manji broj osoba u Americi.”

¹ Prikupljena dokumentacija o porodici Andra Peručića bit će darovana fondu Zavičajne zbirke Gradske knjižnice „Ivan Vidali”.

² Link: <https://actacroatica.com/hr/>

Prema genealogijskom listu korčulanskih Peručića³, prvo zapisano ime je Vid Perucich, rođen je 25.07. 1675., a sa suprugom Frankom, rođ. Sladović imao je četvero djece. Već od njega u sljedećem koljenu njegov najstariji sin Ivan (rođen 17.05. 1708.) svojoj djeci (dva sina) daje imena Andre i Vido. Navodim to zato, što su to dva najčešća imena u nizu Peručića do vremena koje je predmet ovog rada.

Prateći redosljed imenâ, dolazimo do petog koljena, tj. Andrea (sina Vida, rođenog 27. 05. 1800., umro 13. 04. 1842.). Andrea Peručić (rođ. 27. 05. 1825.) imao je sa prvom suprugom, Andrea Ellena Smerchinich, četvero djece, a s drugom, Andrea Giacobina Foretich, sedmero. Njegov drugi sin, Vido Domenico Giovanni, rođen 11. 08. 1845. (umro 16. 2. 1923.) imao je s prvom suprugom Maria Foretić dvoje djece (kćerku Antoniellu, rođ. 1883. i sina Andrea, rođ. 1885., a s drugom suprugom Irene Foretich dvoje ženske djece. Upravo je Andrea, rođen 1. 10. 1885. (šesto koljeno u genealogiji Peručića) čovjek o čijoj je porodici u radu riječ.

Porodica Vida Domenico

Giovanni Peručić

S lijeva na desno:

Prvi red dolje, Dušan, Bogomil i Zlatan.

Drugi red; Marija, Vid, Vid (sin Andra koji je rano umro).

Treći red: Anđelka (supruga Andra),

Andro i Marija (sestra Andra).

Slika je iz porodičnog albuma, a datira iz godine 1921. ili 1922.

Andrea (tj. Andro, kako je u gradu Korčuli zvan i kako se potpisivao) imao je petero djece: sina Vida iz braka s prvom suprugom (oboje su rano umrli), a četvero sa drugom suprugom (kćer Mariju i sinove: Zlatana, Dušana i Bogomila).

O radno/socijalnom statusu Peručićâ može se reći da su u gradu Korčuli (uključivo kamenarski Vrnik i Lumbardu) Peručići odvajkada bili dominantno kamenoklesari, stolari, brodograditelji i postolari. Za detaljnije podatke bila

³ Genealogijski list mi je ustupila Jasna Peručić.

bi potrebna posebna istraživanja (uvid u genealogiju), ali prema podacima od polovice 19. stoljeća može se s dostatnom pouzdanošću utvrditi egzistencijalna sklonost osobito kamenoklesarstvu, pa su tako Andrea Peručić (1825.), a zatim i sin Vido Domenico Giovanni (1845), oba bili kamenoklesari, a da je zatim Vid Peručić imao sina Andrea, koji je „iskočio” iz uobičajenog (kamenoklesarskog) zanata i odabrao činovničko zvanje u općini.⁴

Upravo je Vidov sin Andrea, tj. Andro (kako je u Korčuli nazivan i kako se sam potpisivao) čovjek o kojemu je riječ u ovoj Bilješci, a rođen je u Korčuli 10. 01. 1885. godine.

O porodici Andra Peručića

Andro Peručić imao je dva braka: u prvom braku s Maria Sessa imali su sina Vida. Umrli su mladi i supruga Maria (1881.-1910.) i sin Vid (...?-...?). A u drugom braku, sklopljenom 14. 04. 1914. s Anđelkom, rođ. Štambuk imali su kćer Mariju i tri sina: Zlatana, Dušana i Bogomila. Taj podatak nalazimo i u genealogijskom listu Peručića i u službenom zapisu što ga je 29. 01. 1926. izdao i potpisao opat - nadžupnik korčulanski Don Mašo Bodulić.⁵

Ime i prezime	Rođeni	Umrli	Opis
Andro Peručić	10. 1. 1885	14. 11. 1914	općinski tajnik
Zlatana	27. 11. 1889	20. 12. 1946	11
Dušana	30. 11. 1895	23. 12. 1915	11
Bogomil	27. 11. 1919	16. 10. 1924	11

Korčula dne 29. 1. 1926.
Opat - Nadžupnik
Don Mašo Bodulić

Supruga Anđelka rodom je s Brača, mjesta Selce, iz porodice Štambuk Zore. Na internetu je objavljeno „Obiteljsko stablo Štambuk“⁶, a u njemu su za Anđelku dani podaci:

⁴ Vidjeti u: Franko Padovan, „Međugeneracijska socijalna mobilnost u gradu Korčuli na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće kao indikator modernizacijskog procesa”, Zagreb 2019., tabela 10.1 i ss. Dostupno na internetu – link: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffzg%3A1442/datastream/PDF/view>

⁵ Kopiju originalnog „Iskaza obitelji” našao sam u dokumentaciji porodice, a sve je podatke, osim onih o datumu smrti, upisao Don Mašo Bodulić.

⁶ Podatak sam pružio listopada 2021. godine. Link: <https://stambuk.hr/obiteljsko-stablo-stambuk-novo-izdanje-2/>

„oznaka	148429D
ime prezime djev.prezime	Anđelka Peručić r. Štambuk
kazata (obiteljski nadimak)	Zore
otac	Juraj Štambuk
majka	Katarina (Sućurka) Štambuk r. Bonačić
djed i baka preko oca	Juraj (Zore) Štambuk, Katarina (Kate) Štambuk r. Štambuk
djed i baka preko majke	Pavle Štambuk, n/p (n/p) n/p r.n/p
mjesto i datum rođenja	Selca, 27.06.1889.
mjesto i datum smrti	Zagreb, n/p
biografija	Sa suprugom Bogomirom ima četvero djece.” ⁷

Troje djece je rođeno u Selcima (otok Brač), gdje je Andro Peručić službovao kao općinski tajnik, a najmlađi Bogomil u Korčuli. Ipak su se sva djeca osjećala Korčulanima, pa i ona rođena u Selcima, jer su kao predškolska djeca došla s roditeljima u Korčulu, tu pohađala osnovnu školu i odrastala sa svojim vršnjacima.

Porodica Anđelke i Andra Peručić, snimljena na terasi porodične kuće 1955.

U sredini sjede: Anđelka i Andro Peručić. Uz nonu Anđelku unuk Ranko Kapor (sin Marijin), uz nonota Andriju unuk Zlatan (sin Dušanov); sagnuta ispred none Anđelke unuka Jasna (kćer Ružice i Boga). Stoje s lijeva: Bogomil Peručić, sin, u naručju mu kćerka Vida; Ružica (rođ. Hekman, supruga Bogomila); Marija (udana Kapor), kćer; Merima (rođ. ?) supruga Dušanova; Dušan, sin, u naručju mu sin Zoran; Nila Kapor (kćerka Marije) (Slika dobivena od Jasne i Vide)

⁷ Uz ovaj tekst o Anđelki dvije ispravke: Dan Anđelkine smrti je poznat; to je 20. 04. 1976., a umrla je u Zagrebu, gdje je boravila sa sinom Bogomilom. A sasvim je netočna informacija o imenu supruga: njen suprug nije bio „Bogomir” (takvog imena nema u porodici Peručić), nego Andro.

Andro Peručić otišao je na rad u Selca 1904., a vratio se u Korčulu polovicom 1921. a od te se godine u javnosti Andro Peručić označava tajnikom korčulanske općine. U jednoj bilješci, ili anketnom listu, neposredno po završetku II svj. rata (po svemu sudeći 7. aprila 1945.) on sam je kratko rekapitulirao svoj radni put:

„8/. općinski tajnik od 1904. – 1939. i to u Korčuli i Selca na Braču, te povjerenik ... (riječ nejasna) od 1922. – 1943. u Korčuli. Za vrijeme NDH u penziji.”⁸

Kći Marija udala se za Korčulanina Ambroza Kapora i s njim imala dvoje djece: Nilu i Ranka. Duže su vrijeme izbjivali iz Korčule, jer je Ambroz kao stručnjak za duhan službovao u Hercegovini, Mostaru. Ambroz Kapor je izdanak čuvene korčulanske porodice Kapor, koja je poznata i po tome što je sačuvala jednu od najstarijih porodičnih biblioteka (uključivo i najstariji sačuvani prijepis Korčulanskog statuta). Ambroz je na temelju sačuvane građe u Biblioteci objavio i nekoliko važnih radova o staroj Korčuli (primjerice: o kretanju stanovništva grada i otoka, o zdravstvenim prilikama u Korčuli, o biblioteci Kapor...), koji su objavljeni u stručnoj periodici. Od obitelji Ambroza Kapora živeći su: kći Nila, njen sin i kći, Rankova kći – dakle unuk i dvije unuke i troje praunučadi Andra i Anđelke Peručić.

Od tri sina: Zlatana, Dušana i Bogomila ni jedan nije živ: Zlatan je ubijen u logoru Jasenovac 1942. (u 24-toj godini života), Dušan je zarana otišao u Beograd i tamo umro 2002. (u 85-toj godini života), a Bogomil je nakon aktivnog učešća u NOB-i završio ekonomske studije, radio u Splitu i Zagrebu i tamo umro 2014. (u 93-ćoj godini života).

Zlatan nije imao potomstva, Dušan ima sina Zlatana i Zorana, a Bogomil dvije kćeri: Jasnu i Vidu.

O Dušanu, njegovu životnom putu i radu nisu mi dostupni podaci. Jedini podatak koji imamo je onaj što ga je pribilježio Andro u spomenutoj „bilješci (anketnom listu)”: „Sin Dušan nalazi se u službi narodne milicije u Beogradu.” pa stoga ostaje da se naknadno, kada se prikupe pouzdani podaci, opiše njegova biografija.

Ovdje će se ukratko, na temelju raspoloživih podataka, reći ponešto o *Andru* i zatim o njegova dva sina: *Zlatanu* i *Bogomilu* – jer su njih trojica

⁸ Andro Peručić, „Anketni list od 7. aprila 1945.“ (prilog broj 19. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića“ u Zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Korčula – u nastavku navodit ću samo: u Zavičajnoj zbirci GkK)

u jednom nadasve teškom razdoblju korčulanske (i svih krajeva Jugoslavije) historije iskazali ne samo golemu hrabrost, požrtvovanje, nego i etičnost ponašanja i djelovanja, što bi moralo biti trajnim uzorom generacijama Korčulana.

Andro Peručić (1885. – 1955.)

Bio je silno privržen gradu Korčuli, volio je Korčulu i njene ljude i silno čeznuo za povratkom u „svoj grad” (u dva navrata), o čemu svjedoči i prepiska koju je imao s Don Božom Depolom (dok je službovao na Braču), koji to reproducira u svojim Dnevničkim zapisima, a također i njegova pjesma (dvadesetak godina kasnije, 1947.): „Na povratku u rodni kraj”⁹.

Nemamo sačuvane podatke o njegovu školovanju i kvalifikacijama (jedini podatak nađen je u gore spomenutom anketnom listu: „6 razreda klasične gimnazije”), ali sama činjenica da je primljen za službenika u državnoj upravi (općina), da je u tom svojstvu službovao na Braču (tajnik općine Selca), zatim u Korčuli od 1921. do 1945., a kraće vrijeme i u Splitu 1946./1947., ukratko, da je cijeli radni vijek službovao u lokalnoj samoupravi (najprije kao pomoćni službenik, napredujući do tajnika općine) potvrda je da je za takve poslove bio kvalificiran. Vjerojatno je i tim svojim radom stekao ugled u gradu Korčuli koji se iskazao na prvim lokalnim izborima polovicom veljače 1945., a nakon završetka nacističke okupacije Korčule (septembra 1944.), u kojima je (zajedno s Franom Filipijem) dobio najveći broj glasova građana i bio izabran za predsjednika prvog poslijeratnog Narodnooslobodilačkog odbora (NOO) grada Korčula, a istovremeno je bio i predsjednik JNOF (Jedinstvenog narodnooslobodilačkog fronta) grada – dvije tada najvažnije izborne funkcije u gradu Korčuli.¹⁰

Nisam našao da bi netko dao opširniji biografski zapis o Andri Peručiću, a od objavljenog navodim (kratku i sa stanovitim nepreciznostima) bilješku D. Kalogjere koji, uz ostale, navodi i Andra kao „istaknutog Korčulanina”:

„Andro Peručić, rođen je 1885. godine u Korčuli. Po zanimanju je bio općinski činovnik. Za predsjednika NO grada Korčule izabran je 1945. godine. Bio je veliki aktivist u kulturnom i javnom životu Korčule. Bio je predsjednik

⁹ Integralni rukopis teksta pjesme nalazi se kao prilog broj 11. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića“, u Zavičajnoj zbirci GkK

¹⁰ Vidjeti u: Zvonko Letica (ur), „Sjećanja jedne generacije. Grad Korčula 1900-1946”, Korčula 1990., str. 597

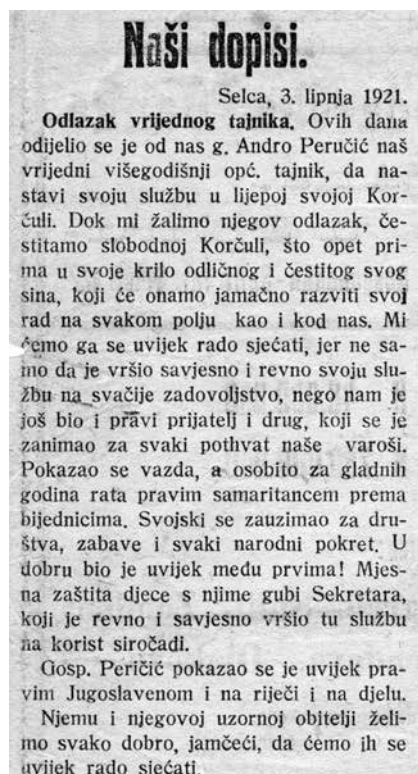
Sv. Cecilije, gaštald bratovštine Sv. Roka, i novinski izvjestitelj iz Korčule. Bio je sudionik NOP-a. Bio je veliki rodoljub i Korčulanin.”¹¹

Mislim da je vrijedno najprije navesti nepotpisanu bilješku o službovanju Andra Peručića na Braču, a koja je objavljena u jednoj od splitskih novina (nisam moga utvrditi kojih, pa zato donosim faksimil nađen u dokumentaciji porodice), jer ona govori o Andri kao savjesnom radniku, kao i o njegovoj sklonosti i spremnosti da se intenzivno angažira i u društvenom životu zajednice u kojoj živi (što se može pratiti i tijekom njegova boravka i rada i u Korčuli), a zatim i njegovu opasku o angažiranju tokom njemačke okupacije Korčule 1944. godine, jer je riječ i o njegovom djelovanju kao patriote i antifašiste, djelovanju koje je bilo također izraz njegove hrabrosti:

Bilješka o službovanju u Selcima:

Bilješka (u „Anketnom listu...”) o djelovanju za i neposredno nakon njemačke okupacije: „17/ Predsjednik mjes. N. O. O. u Korčuli od februara 1944. (ilegalno) do 20. septembra 1944. Od 20. septembra 1944. do 11. februara 1945. referent pri tajništvu opć. N. O. O. Korčula i voditelj matičnih knjiga, a od 12. februara 1945. predsjednik N. O. O. u Korčuli. Od 27. novembra 1944. predsjednik J. N. O. Fronte Korčula.”¹²

Andro Peručić je do kraja života ustrajao u svom religioznom uvjerenju i podršci jedinstvu južnoslavenskih (jugoslavenskih) naroda, a nije pripadao ni jednoj političkoj stranci/partiji – društveno i politički se opredijelio i angažirao kad je to bilo najrizičnije: u II. svj. ratu (otpor okupatoru i obnova nakon okupacije), kao građanin i uvijek u skladu sa svojim radnim i etičkim načelima. Bio je bliski prijatelj sa Korčulaninom Don Božom Depolom i aktivno je surađivao s njim podjednakim žarom u svjetovnom

„Korčulanskom pjevačkom društvu sv. Cecilija“ i naročito u pjevačkim (i svim drugim) angažmanima u Crkvi. Zbog svega toga, naravno i zbog ugleda što ga je imao u Korčuli – bio je i član Odbora Euharistijskog kongresa u Korčuli 1932. god.

S desna sjede: drugi u redu Don Božo Depolo, treći u redu Andro Peručić

Tri su područja Andrinog društvenog angažmana koja treba naročito spomenuti.

Ponajprije je riječ o njegovom kulturno-prosvjetnom djelovanju, posebno i dominantno posvećeno, premda ne isključivo, Pjevačkom društvu sv. Cecilija. O nastanku toga Društva 1883., o njegovom poslanju, o mijenama koje su pratile njegovo djelovanje, a bile su u najvećoj mjeri određene promjenama u društvenim prilikama, koje su grad Korčulu zadesile u razdoblju od gotovo šezdest godina (1883.-1940./1941.), postoje zapisi koji pokazuju njegovo značenje i dosege. Najznačajnijim mi se čini zapis prof. Mirjane Svoboda, što ga je ona priredila u povodu proslave 100-te godišnjice osnivanja Društva sv. Cecilija 1983.: „Umjetnički amaterizam u gradu Korčuli od 1883. – 1983. godine”. A za društvene i političke prilike grada Korčule do 1941. godine vrijedno je pogledati tekst Zvonka Letice u knjizi: „Sjećanja jedne generacije”, str. 47-439, a u njemu se na nekoliko mjesta spominje i Andro Peručić.

¹¹ Duško Kalogjera, „U potrazi za izgubljenom Korčulom”, Korčula 2010., str. 426

¹² Andro Peručić, „Anketni list od 7. Aprila 1945.” – prilog broj 19. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK

Sama činjenica da je uskoro po povratku s Brača (a i dok je boravio u Selcima bio je počasni član sv. Cecilije) u Korčulu biran 1923. za predsjednika Društva, da je tu dužnost obavljao u kontinuitetu deset godina i da je 1933. opet biran u Upravu društva – govori o njegovoj društvenoj angažiranosti.

Ipak treba reći da se Andro s jednakim žarom angažirao i u radu Kulturnog društva Kanavelić, zatim i u nastojanjima da se razvije bibliotekarstvo u Korčuli, da se osnaži društvo Sokol (u obje varijante: najprije kao hrvatski, a zatim jugoslavenski Sokol), a također i amatersko diletantskoj aktivnosti (i kao glumac), koja je uz veliki angažman i njegova prijatelja Iva. P. Tedeschi u razdoblju 1930-ih godina u gradu Korčuli bila neobično intenzivna i na visokoj umjetničkoj razini (po repertoaru, ali i po glumačkim i redateljskim izvedbama). Ukratko, u svim je kulturno-prosvjetnim aktivnostima Andro Peručić prednjačio, prije svega i naročito svojim organizacijskim sposobnostima, sposobnošću okupljanja ljudi u tim aktivnostima – sve to potpuno volonterski i s potpunom predanošću preuzetim dužnostima.

Ogromna je praznina to, što nije sačuvana (ili dostupna, ako ju je netko izuzeo) njegova pisana dokumentacija o Društvu sv. Cecilija. Iz nje bi se sasvim sigurno vidjeli svi razmjeri njegova angažiranja, teškoće u radu i rezultati koje je Društvo postizalo. Dijelom se to može zaključivati i iz navedenog teksta Mirjane Svoboda.

S drugim svjetskim ratom i talijanskom okupacijom prestale su s radom sve do tada intenzivne kulturne i druge društvene aktivnosti. Nije tome razlog bio samo talijanska zabrana svake aktivnosti „schiava” i nastojanje potalijančivanja, nego je glavni razlog bio otpor talijanskoj okupaciji – prije bilo kakvih okupatorskih mjera sva su korčulanska kulturno-prosvjetna i sportska društva (osim talijanskih, dakako) sama donijela odluku o prestanku rada, a u tim je odlukama aktivno učešće imao i Andro Peručić. Te su odluke uključivale i sklanjanje imovine i dokumentacije društava – tako da ih ne mogu koristiti okupatori (ni korčulanski talijanaši).

Nakon kapitulacije Italije i odlaska talijanskih okupatora u rujnu 1943. nastupilo je razdoblje nevjerojatnog entuzijazma građana grada (i otoka), poznatog kao „100 dana slobode”. U iščekivanju njemačke okupacije otoka, koja se dogodila zadnjih dana 1943. i trajala sve do rujna 1944., nije moglo doći ni do kakve sistematske obnove kulturno-prosvjetnih ili sportskih društava, ali su unatoč tome zborna pjevanje, pa čak i diletantska kazališna

grupa entuzijastički djelovali. A naslućivale su se i društvene promjene koje će u gradu, „osakaćenom” odlivom najvitalnijeg dijela stanovništva (u jedinice NOVJ), bitno usmjeriti kulturno-prosvjetni i sportski rad po oslobođenju.

Odmah po oslobođenju Korčule, septembra 1944. godine, prvi je zadatak bila obnova grada i osiguranje elementarnih uvjeta egzistencije stanovništva. A tom je poslu Andro Peručić bio u potpunosti predan kao predsjednik Mjesnog NOO. *S te svoje funkcije vrlo agilno potpomagao je i podržavao prve naznake obnove kulturno-prosvjetnoga rada* što su ga vodili Zdravko Stanić i Josip Bepica Svoboda (pjevački zborovi u školi i gradu), Omladinska organizacija (obnova igre Moreška), Uprava obnovljenog Korčulanskog plivačkog kluba, tj. agilni Vekemir Lozica i Blagoje Kapelina (KPK izgradnjom plivališta), ali je taj rad po prirodi stvari bio ograničenoga dometa – u prvom redu zbog krajnje suženog broja stanovnika i mladosti, da ne spominjem golemu prehranbeni i drugu oskudicu.

Korčulanski su popovi bili privrženi NOB-i i zato je 1944./1945. u nekoliko navrata omladinski pjevački zbor uz bogoslužjenja pjevao u crkvi. I vjerojatno je da bi to potrajalo da nije došlo do nemilog razlaza, što ga je pokrenulo famozno „Pastirsko pismo” (rujna 1945., jer je stvorilo veliku tenziju klera i novih vlasti). A s tim je izravno bila povezana i pozicija Andra Peručića: uvjereni vjernik, koji je tome ostao dosljedan do kraja života, smatrao je korisnim da se uz crkvu formira crkveni pjevački zbor i na tome se angažirao. Nerazumni su ljudi to smatrali neprijateljskim činom, pa su Andra Peručića lišili slobode. U Splitu je oslobođen, ali je tamo morao neko vrijeme ostati, radeći službeničke poslove koji su mu bili dodjeljeni.

Vrativši se u Korčulu (a zadovoljstvo zbog povratka iskazao je u pjesmi: „Na povratku u rodni kraj” – vidi referencu u fusnoti 9) s nekolicinom prijatelja članova kulturno-prosvjetnih društava i prijatelja (Stjepo Ivančević, Ivo P. Tedeschi, Tinka Sessa, Josip Bepica Svoboda, Frano Filippi, Zdravko Stanić...) ustrajno su počeli pripremati osnivanje kulturno-umjetničkog društva koje bi objedinilo sve tada postojeće oblike kulturno-prosvjetnog rada (zborna pjevanje, glazbu, morešku, amatersku kazališnu grupu). Ta su nastojanja 1950. godine dovela do osnivanja KUD-a „Korčula” (nešto kasnije preimenovan u RKUD „Moreška”).

Andro Peručić se po povratku u Korčulu sa sebi svojstvenim žarom angažirao u kulturno-prosvjetnom radu (u svojim bilješkama iz 1950./1952. o radu diletantske grupe, spominje ga Ivo. P. Tedeschi u nekolicini navrata kao

glumca). Dvije su akcije od posebnoga značaja: rad na formiranju KUD-a (1950.) i obilježavanje sedamdesete godišnjice Pjevačkog društva sv. Cecilija (1953.), kojom prigodom je održao uvodnu riječ. Nažalost je samo dvije godine nakon toga (krajem 1955.) umro.

Njegova „Uvodna riječ” uz obilježavanje sedamdesete godišnjice Društva sv. Cecilija (1953.) nije sačuvana (kao ni „Svečani govor” prigodom obilježavanja pedesete godišnjice 1933.) ali je iz nje značajan fragment donio Stjepo Ivančević u svom rukopisu za namjeravanu knjigu u povodu obilježavanja 100-te godišnjice Društva 1983.:

„Pogrešno bi bilo misliti, sudeći po imenu, da je osnivačima bila svrha osnivati vjersko ili crkveno društvo. Naprotiv je to bilo čisto građansko-demokratsko-rodoljubno društvo, koje će okupljati sve slojeve građanstva bez obzira na društveni položaj i vjeru, a s plemenitom i uzvišenom svrhom, kako je to bilo istaknuto i u pravilima društva: ‘Da učenjem i gojenjem Narodnog Hrvatskog pjevanja, oplemenjujući srca Mjesnoj omladini, da joj podgrijava čuvstva prema jeziku svojemu i prema običajima, da joj zasadi u dušu tvrdo osvjedočenje kako je dužna da čuva i brani narodne svetinje, da bude svoja u svojoj zemlji.’

Eto to je dakle bila plemenita rodoljubna svrha ovog društva, kako je to istaknuo predsjednik promicateljnog odbora dr. Jerko Arneri na prvom sastanku rodoljuba održanom 1. aprila 1883. u Općinskoj vjećnici.”

A u tom rukopisu Stjepo Ivančević (najdugovječniji predsjednik RKUD-a) o kontinuitetu kulturno-prosvjetnog rada u gradu kaže:

„Danas kad slavimo VELIKI JUBILEJ STOGODIŠNJICU našeg društva s dužnim poštovanjem i najtoplijom zahvalnošću sjećamo se naših osnivača, velikih rodoljuba, koji su postavili temelje našim društvima i time zapalili luč prosvjete i slobode u našem gradu.

Ta luč rasplamsala se u revolucionarnu vatru zahvativši čitav naš narod koji je kroz narodno oslobodilački pokret i narodno oslobodilačku borbu konačno postigao ono o čemu su sanjali naši rodoljubi i za čim su težili, a to je OSLOBODJENJE

I UJEDINJENJE svih naših naroda u TITOVOJ SOCIJALISTIČKOJ JUGOSLAVIJI.

Zahvaljujući dakle narodno oslobodilačkoj borbi i postignutoj slobodi naše pjevačko društvo u kontinuitetu, pod drugim imenom u drugim boljim prilikama, a sa istim ciljem, preporogjeno nastavlja sa uspješnim radom na kulturno-prosvjetnom polju i sretno je eto što proslavlja i svoj STOTI JUBILEJ.”

I prof. Mirjana Svoboda je (spomenuti Recital u povodu proslave 100-te godišnjice umjetničkog amaterizma u Korčuli¹³) o zaslugama za taj rad rekla:

„Zasluga je zato svih njegovih članova, međutim, kao i u svakom društvu ima pojedinaca koji su se više žrtvovali, zauzimali i vodili društvo, pa im pripada posebno priznanje.” Posebno je istakla Stjepana Boski i Ignacija Svobodu, a zatim dodala: „Uz njih treba spomenuti vrijedne i zaslužne članove: don Boža Depola, velikog rodoljuba, predsjednika društva, solo pjevača, režisera i knjižničara – Andra Peručića, pjevača i glumca, koji su svojim nesebičnim radom doprinijeli procvatu društva, zatim ...”

A Recital je objavila (kao brošuru i pohranila u zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice) tek nakon dvadeset jednu godinu od nastanka (tj. 2004. god.) iz nekoliko razloga, od koji je jedan također: „... i treće kao aktivni član Radničkog kulturno-umjetničkog društva „Moreška” poslije Drugog svjetskog rata, osnovanog 1945. koje je kontinuirano nastavilo tradiciju rada „Svete Cecilije” u svim sekcijama koje je ono gajilo (glazba, pjevački zbor, dramske sekcije, tamburaški sastav) da činjenicama popunim dugogodišnje praznine koje su ostale poslije izlaganja ...”

I Andro Peručić u svojim kratkim govorima u povodu obilježavanja 80-te godišnjice „prelaza općinske uprave u narodne ruke” 1951., u povodu svečanog otvaranja obnovljene zgrade Općine (koju su nacisti temeljito porušili), u povodu obilježavanja Dana Republike 29. 11. 1952. ustrajno ukazuje na povezanost generacije preporoditelja iz 1870-ih sa drugom generacijom između dva svj. rata (1920.-1940-ih), koja je nastavila njihov rad, i trećom generacijom koja je velikom borbom i velikim žrtvama oslobodila

¹³ prof. Mirjana Svoboda, „Umjetnički amaterizam u gradu Korčuli od 1883.-1983.,” Korčula siječanj 2004. Recital je kao brošura dostupan u Zavičajnoj zbirci Gradske knjižnice Korčula.

1945. godinne zemlju od okupatora – nastavljajući rad prethodne generacije (od koje su mnogi, kao Andro...) bili svestrano pri ruci. Pritom je naglašavao: „Narod samo koji mrtve štuje, na prošlosti budućnost si snuje.”¹⁴

Naveo sam tri odlomka (o kontinuitetu kulturno-prosvjetnog rada i entuzijazmu značajnih ljudi u tome) zato što ukazuju ne samo na angažiranost Andra i Stjepa u obnovi i razvijanju kulturno-prosvjetnog rada u Korčuli, nego i zato da naglasim kontinuitet s predratnim (do 1941., dakle) takvim radom – naročito i zato što su i Andro i Stjepo bili dugogodišnji i vodeći akteri toga rada do 1941., pa je u neku ruku prirodno da su i nakon 1945. preuzeli dužnost da se nastavi kulturno-prosvjetni rad u gradu Korčuli. Naravno da im zato pripada svaka zahvalnost i priznanje.

Simboličkog je značenja pjesma Andra Peručića „Na mnogaja”, koju je spjevao (1933. godine) u povodu pedesete godišnjice osnivanja Društva sv. Cecilija. Simbolična je, jer je poruka „na mnogaja” bio poziv na generacijskom ustrajanju u razvijanju kulturno-prosvjetnog rada u gradu, što su ga započeli preporoditelji. Andro Peručić je gotovo do samoga kraja života tom ustrajanju dao nemjerljivi doprinos.¹⁵

O intelektualnom usmjerenju Androvom svjedoči i kućna biblioteka. Malo je porodica u to doba (mogle bi se na prste obiju ruku izbrojiti) u gradu Korčuli imalo tako obimnu i sadržajem suvremenu knjižnu građu (po mojoj ocjeni preko 300 svezaka: probrana djela književnosti, brojna djela iz filozofije, religije itd., a nalaze se tamo i udžbenici za razne razine školovanja ...). Stoga nije iznenađenje da je upravo Andro Peručić 1921. godine, netom je prestala talijanska okupacija, objavio članak o 50-toj godišnjici osnutka Narodne Slavjanske Čitaonice.¹⁶

Drugo je područje društvenog angažmana Andra Peručića njegovo pisanje o Korčuli – ne samo i ne prvenstveno kao kroničara događanja, nego kao vještog prikazivača glavnih obilježja radnog usmjerenja većega dijela stanovništva grada. Ali je Andro uz to znao pisati o Korčuli i mala zapažanja, vrijedna za razumijevanje korčulanskih prilika i ljudi u gradu.

Nemamo na raspolaganju cjeloviti popis, a niti sve kopije, njegovih

¹⁴ Riječ je o rukopisima njegovih govora: „80-a godišnjica prve narodne pobjede u Korčuli“, 1951.; „Riječ prigodom proslave 80-e godišnjice hrvatske općine“, 1952.; „Riječ prigodom dovršetka obnove zgrade Općine u gradu“, 1951. Integralni rukopisi govora nalaze se kao prilozima broj 16., broj 17. i broj 18. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića“, u Zavičajnoj zbirci GkK.

¹⁵ Integralni rukopis pjesme nalazi se kao prilog broj 7. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića“, u Zavičajnoj zbirci GkK.

¹⁶ Andro Peručić, „Jedan jubilej. Korčula 1871. – 1921.“, Novo doba, broj 115, 21. 5. 1921. Kopija članka nalazi se kao prilog broj 1. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića“, u Zavičajnoj zbirci GkK.

napisa. U „porodičnoj pisanoj ostavštini” našao sam samo mali broj objavljenih tekstova i nekoliko rukopisa. Sve što sam našao donosim u prilogu. Tome treba dodati, da Zvonko Letica u knjizi „Sjećanja jedne generacije” (str. 203.-235.) na nekoliko mjesta spominje (i citira) Androvo novinarsko pisanje o događanjima u gradu nakon 1920-ih.

Ovdje bih htio upozoriti najprije na njegova četiri članka o korčulanskoj brodogradnji. Prvi od njih je: „Brodogradnja u Korčuli”, objavljen u listu Novo Doba broj 172 od 25. 07. 1925.¹⁷ Slijede zatim tri rukopisa za koje nisam mogao utvrditi jesu li negdje objavljeni. Jedan od njih: „Značajan prilog za povjest korčulanskih brodograditelja” pripada vjerojatno razdoblju prije 1941. U njemu Andro Peručić donosi doslovno (prevedeni) podnesak što ga je Ivan Franasović „... uputio Ugarskom ministarstvu” u Budimpešti, a s kojim traži koncesiju za novi sistem izgradnje parobroda i šlepova na Dunavu.” Slijede zatim dva rukopisa, oba pisana prvih godina nakon Drugoga svj. rata (vidi se to po tome što pri kraju tekstova spominje: ‘socijalističku izgradnju naše zemlje’ i izgradnju ‘novog velikog modernog brodogradilišta industrijskog karaktera’): „Zanatstvo u Korčuli kroz vjekove”. Povod mu je Izvještaj Kotarske zanatske komore o stanju zanatstva, za koji kaže da „iz tog prikaza razabire se žalosna činjenica, da je zanatstvo u opadanju.”, a odnosi se ta tvrdnja na oba najvažnija zanata Korčule: brodograđevni i kamenoklesarski, dok u kraćem tekstu „Korčulanski brodograditelji u iseljeništvu” zaključuje da će podizanje modernog brodogradilišta zaustaviti daljnje iseljavanje.¹⁸

Postoji jedan razmjerno opširniji zapis o dovršetku izgradnje „banovinske ceste” od Korčule do Blata, objavljen u listu „Narodne novine” broj 206 od 9. 09. 1933. pod naslovom: „Dopis iz Korčule”.¹⁹ Na samom je početku članak označen „(w) Korčula 8. IX.”, pri čemu je ovo „w” vjerojatno oznaka autora. *Nisam mogao naći ime autora teksta, ali po načinu pisanja, poznavanju lokalnih prilika i lokalne povijesti – pretpostavljam da bi autor mogao biti šjor Andro Peručić.* Nadam se da će netko ipak utvrditi koje se ime krije iza anonimne oznake „w” i da će moja pretpostavka biti ili odbačena ili potvrđena. Doduše, M. Gjivoje u svojoj knjizi „Otok Korčula” II. izd. 1969. u bibliografiji (str. 371) navodi podatak da je Andro Peručić napisao tekst: „Nova cesta preko Korčule”, Novo doba br. 18 od 21. 01. 1935. U „pisanoj ostavštini” taj tekst

¹⁷ Rukopis članka nalazi se kao prilog broj 2. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

¹⁸ Integralni rukopisni tekst navedena tri rada nalaze se kao prilog broj 3., broj 4. i broj 5. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

¹⁹ Članak se nalazi kao prilog broj 6. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

nisam našao.

U „pisanjoj ostavštini” nađeni su još neki manji, a za razumijevanje društvenog djelovanja i „misaonog profila” šjor Andra Peručića značajni, tekstovi. Donosim ih u prilogu ovim redom:²⁰

- „Na mnogaja (Korč. Pjev. Dr. Sv. Cecilija prigodom 50-god.)”. Pjesmu je na „jubilejnoj akademiji” u povodu obilježavanja 50-te godišnjice Društva 15. prosinca 1933. „deklamovala Tinka Tedeschi.”;

- Zapis: „Što je birokrata?” i pjesma „Bez repa ništa”. Zapis o birokrati napisan je „24. 03. 1947. za Kerempuh“, kako je zabilježio Andro Peručić. Je li zapis objavljen nije mi poznato. I zapis i pjesma nastali su u Splitu, ali su reflektirali posvuda u zemlji istu zbilju. Zapis sam po sebi je jasan, jasna je i pozicija Androva o toj pošasti, a mogao ju je dobro ocijeniti, jer je tu sortu dobro upoznao. Treba naglasiti da je aktualna i danas – više od sedamdeset godina od kada je napisana!! A pjesma „Bez repa ništa“ duhovita je slika mukotrpane svakodnevice neposredno nakon završetka rata 1945.: „rep“ ovdje označava redove koji su se uvijek formirali ispred mjestâ na kojima se nešto prodavalo i govori o zaista velikoj oskudici i mukama građana da se opskrbe najosnovnijim životnim artiklima;

- Kratki zapis: „Čovječstvo i poštenje” – rukom datirano 1/3 46;

- Pjesma „Na povratku u rodni kraj!“ (s datumom „Korčula, jula 1947.”) očito je izraz zadovoljstva povratkom u Korčulu iz neželjenog boravka u Splitu.

Ovdje navedeni kratki tekstovi iskazuju Androv pronicljiv, vedri i veseli duh, sav usmjeren aktivnom društvenom angažmanu.

Treće područje društvenog angažiranja Andra Peručića izravno je povezano s otporom okupatoru, tj. narodnooslobodilačkom borbom naroda Jugoslavije 1941. Od prvoga dana talijanske okupacije u travnju 1941. Andro je bio antifašistički orijentiran. Taj je njegov antifašizam bio prirodni nastavak rodoljublja, što ga je iskazivao u cjelokupnom svom društvenom radu od najranije mladosti. Ipak, to je rodoljublje postepeno prerastalo u podršku socijalnim promjenama koje je partizanski pokret nagovještavao i time pridobio na svoju stranu najveći dio radnih dijelova stanovništva. To je razumljivo, jer ipak je Andro ne samo porodičnim porijeklom i odgojem bio vezan za radničko (kamenoklesarsko pretežno) okruženje, nego je i golemi dio njegovih prijatelja – starijih, vršnjaka i mlađih, a velikim dijelom radnika

– s njim najuže surađivao u kulturno-prosvjetnom radu u Korčuli. Tome treba pridodati i da su njegovi sinovi, naročito Zlatan i zatim Bogomil (koji se travnja 1941. iz Zagreba vratio u Korčulu) bili antifašistički aktivni. Sasvim je sigurno da je Andro Peručić znao za antifašističku orijentaciju i angažiranost svojih sinova, a također i bliskog ženinog rođaka Zdenka Štambuka. O Andrinom antifašističkom radu ili angažiranju za talijanske okupacije 1941.-1943. nemam podataka, ali su njemu i njegovoj supruzi Anđelki ta vremena nanijela teške patnje – Zlatan je od ustaša ubijen 1942., a Bogomila su talijanski okupatori u Korčuli nemilo mučili, internirali, poslali pred sud. Stoga ne iznenađuje da je njegov aktivni angažman bio izrazit za njemačke okupacije 1944. i neposredno po oslobođenju 1944.-1946.

U tom razdoblju Andro Peručić je tijekom gotovo cijelog razdoblja njemačke okupacije bio predsjednikom ilegalnog Narodnooslobodilačkog odbora (NOO-a) grada Korčula (veljača - rujna 1944.) – dužnost koja je bila krajnje odgovorna i životno pogibeljna. Samo onaj koji je proživljavao to razdoblje nacističke okupacije može razumjeti hrabrost onoga koji je takvu dužnost obavljao. Kao ilustraciju navodim da su malo prije odlaska (u rujnu) nacisti uhapsili, odveli i ubili četiri člana ilegalnog NOO-a. Bio je to veliki udarac oslobodilačkom pokretu u gradu, ali i veliki životni rizik za Andra Peručića, koji se u obavljanju svoje dužnosti nije pokolebao.

O tom njegovom radu, kao predsjednika ilegalnog NOO-a, može se saznati iz knjige „Sjećanja jedne generacije”, u poglavlju: „Njemačko-nacistička okupacija Korčule” (str. 512-585). Tu se jasno vidi ne samo intenzitet i obuhvatnost njegove ilegalne aktivnosti, nego i, naročito, kritički odnos prema direktivama nadređenih organa vlasti (u pravilu Kotarskog NOO-a) ili borbenih akcija (primjerice savezničkih bombardiranja) koje ponekada nisu bile prikladne okolnostima kakve su u gradu bile. A te su okolnosti proizlazile iz specifične pozicije grada za okupatorske vlasti – u njemu su bile koncentrirane sve vojne komandne funkcije. Andro je vješto prikrivao svoju ilegalnu djelatnost radeći u općinskoj upravi, pa je to koristio i za skrivanje ilegalno nastajuće dokumentacije. Sve u svemu, taj je njegov rad, naravno i ostalih ilegalnih aktivista (članova NOO-a itd.), bio neusporedivo teži i opasniji nego u ostalim sredinama na otoku, naročito nakon što je u travnju mjesecu 1944. XXVI. divizija NOVJ oslobodila zapadni dio otoka (uključivo i Čaru) – uslijed čega je koncentracija svih njemačkih snaga bila u gradu i do Pupnata. Zbog poraza, što su ga tada nacističko-njemačke snage doživjele, pojačali su

²⁰ I ova grupa rukopisa nalazi se kao prilog broj 7., broj 8., broj 9., broj 10., i broj 11. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK

represiju i ubili više aktivista (uključivo i četiri člana ilegalnog NOO-a, što sam već spomenuo).

U pisanoj ostavštini našao sam samo dva dopisa što ih je Andro u ime NOO-a slao Kotarskom NOO-u, oba se nalaze u prilogu, ali se i iz njih može zaključivati o obilježjima te „ratne komunikacije”. Po registriranim brojevima vidi da je ta komunikacija bila i redovita i obimna. A zanimljiva je i bilješka o načinu skrivanja ilegalne dokumentacije – da ne bi dospjela u okupatorske ruke, koju također donosim.²¹

U knjizi: „Korčula u revolucionarnom radničkom pokretu, narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1919.-1945.”, Korčula 1989. nekoliko je poglavlja posvećeno razvoju i djelovanju NOO – ali je rad NOO-a grada Korčule sasvim zanemaren. Dijelom je ta manjkavost ispravljena knjigom „Sjećanja jedne generacije”, premda mi se čini da se i u njoj djelovanju NOO-a grada moglo posvetiti više pažnje.

Kao što sam već napomenuo, Andra Peručića su na izborima u veljači 1945. (održani su znatno ranije nego igdje u do tada oslobođenim djelovima zemlje) građani grada Korčula tajnim glasanjem ponovno izabrali za predsjednika i NOO i predsjednika Jedinственe narodne fronte grada – dvije najistaknutije funkcije. To potvrđuje da je uživao veliki ugled među stanovništvom grada, a sve do njegova prestanka obavljanja funkcija zaista je prednjačio u svim akcijama obnove života grada.

Omladini grada Korčule bio je posebno sklon – podržavao je sve njene akcije u obnovi porušenih dijelova grada, a naročito i u oživljavanju kuturno-prosvjetnog i kulturno-umjetničkog rada. Stoga je često sudjelovao i na skupovima omladine, a ovdje donosim sliku s kraja 1945. godine u Omladinskom domu – Konferenciji USAOH-a grada, koja je u isto vrijeme bila i komemoracija u povodu druge godišnjice pogibije Ive Lole Ribara obratio se motivirajućim govorom o snazi i zadacima mlade generacije grada:²²

²¹ Riječ je o dva dopisa Kotarskom NOO, koja su nađena u porodičnoj dokumentaciji. Pisana su na mašini. Jedan je datuma 20. 06. 1944., broj 37/44, a drugi je datuma 8. 08. 1944. s brojem 76/44

To, da su dopisi uredno protokolirani, pokazuje s kakvom je urednošću Andro obavljao dužnost. Ali pokazuje i intenzitet komunikacije – u nepuna dva mjeseca bilo je 40 dopisa. Velika je šteta što nemamo sačuvanu cjelinu korespondencije, jer bi dala obilje podataka o zbivanjima u Gradu tokom nacističkonjemačke okupacije 1944. godine. Nije isključeno da su ipak u nekom od arhiva sačuvani, ali bi za to trebalo obaviti istraživanja. Treći tekst je kratki šaljivi prikaz načina kako je Andro Peručić skrivao ilegalnu dokumentaciju, a naslov je: „Miš kao cenzor” (rukopis datiran 27. 08. 1945.). I ova tri dokumenta nalaze se kao prilozima broj 12., broj 13. i broj 14. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

²² Sliku mi je iz arhive Igora Lozice ustupila njegova kći Asja Silić, na čemu sam joj zahvalan

S lijeva: nepoznat, govornik Andro Peručić, sjede: Vanja Arneri-Ballarín, nepoznat, nepoznat, Zdravko Stanić, Olga Visković Altarac, nepoznati. Uz sliku je natpis: „Slava drugu I. Ribaru-Loli”

Nije se ustručavao kritički govoriti o osjetljivim aktualnim životnim pitanjima građana (o čemu svjedoči prilog 15.: „Izjava prigodom predizbornog zbora 28. 01. 1945.”) Stoga mislim da je s pravom u svom oporučnom pismu porodici iz bolnice malo prije smrti ustvrdio:

„Ja vam draga djeco ne ostavljam zemaljskih dobara, ni blaga ni imanja, jer umirem tako reći kao siromah. Blaga nisam mogao steći, jer se nisam nikad bavio ni trgovinom ni špekulacijama ni pljačkom, već samo svojim staleškim radom, poštenim, predanim, neumornim radom, koje mi je jedva dostajalo za uzdržavanje obitelji i vaš odgoj. A sve to sam svladao bez dugova i bez ičije pomoći tako da sam vedra čela mogao pred svakim stupiti i sada mirno umrijeti... Znajte djeco, da vam je otac vaš bio pošten čestit i karakteran čovjek, koji nije nikome svijesno a i nesvijesno napakostio i našao učinio niti mrzio niti se osvećivao pa i u političkim borbama bio umjeren i snošljiv, nesebičan patriota, jer nije tražio od političkog rada ni protekcije ni položaja ni nagrada, vjeran i privržen sin svoje domovine bez trećih misli, shvaćajući idealno patriotizam kao dužnost svakog gradjanina. Radi toga mi je velika nepravda učinjena onim glupim gestom 1945. g. Ovo sve vam ističem ne da se hvalim nego da znate da se

nemate sramiti svog oca i da neće iza sebe ostaviti zao glas i loše uspomene, a sa željom da i vi slijedite njegove stope.”²³

*Konačno je tu i zvanična Zahvala Andri Peručiću za njegov doprinos narodnooslobodilačkoj borbi, posebno u stvaranju narodne vlasti koja će ostvarivati težnje učesnika te borbe. Istina je da je ta Zahvalnost Andri Peručiću posmrtno iskazana, ali je silno zasnovana i opravdana i trajno mora podsjećati građane Korčule na njegovo nesebično i hrabro djelovanje u najtežem razdoblju naših naroda i grada Korčule.*²⁴

Na sahrani Andra Peručića, 25. 10. 1955. njegov prijatelj Stipe Sessa i neoznačeni predstavnik društveno-političkih organizacija naglasili su njegove osobine: „... jak karakter, iskren prijatelj, a bezkompromisan na braniku svega što je lijepo, korisno, plemenito i pošteno”. Te su osobine u osnovi i njegovog naročito intenzivnog i svestranog društvenog djelovanja:

„Mnogo si za života radio u svim patriotskim organizacijama, društvima i ustanovama, a posebno si se isticao u radu našeg glasovitog društva „Sveta Cecilija”, te si kao takav bio nagrađen najvišim jubilarnim ordenom. Ovdje si se istaknuo kao prosvjetar, glazbar, pjevač i diletant ... Bio si uzor patriota i ljubio si domovinu iznad svega, a to si žigosao svojim nacionalnim radom od rane mladosti, pak sve do narodnooslobodilačke borbe, kojoj si bio na čelu ne žaleći truda i ne bojeći se opasnosti po život, te si kao pouzdan i neustrašiv bio izabran za ilegalnog predsjednika N.O. odbora, a nakon pobjede biran si za predsjednika M. N. O u Korčuli.”

²³ Njegovo oporučno-oproštajno pismo članovima porodice dala mi je na uvid unuka Jasna. Naravno da je pismo striktno private naravi. Ipak mi se činilo da je citirani dio izrazio podatke i Androv životni credo značajne za uvid u njegovo opredjeljenje i društveni angažman, a posebno je važan kao etička poruka (posebno u vremenima dominacije suprotnih ponašanja, a kojima smo svjedoci).

²⁴ Original Povelje u posjedu je porodice Peručić. Za ovaj rad napravljena je kopija koja se nalazi kao prilog broj 22. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK. Ipak sam smatrao da je potrebno dati i umanjenu reprodukciju Povelje uz sam tekst o Andru Peručiću, jer se njome potvrđuje njegov zaista golemi doprinos u antifašističkoj borbi – doprinos koji je uključivao hrabrost, svijestan životni rizik, nesebični patriotizam i dosljednost – vrline koje ostaju trajna poruka mladim generacijama.

„Svoje rodoljublje nije on sam pokazao, jer je svoje sinove odgojio u tom duhu, koji su nadahnuti takvim duhom prihvatili naše napredne ideje a zašto je i jedan i izgubio svoj mladi život pod zvjerskom ustaškom vladavinom.”²⁵

Zlatan Peručić (1918. – 1942.)

Zlatan Peručić u studentskim danima (iz porodičnog albuma)

Zlatan Peručić 1933. godine (slika preuzeta iz: Korč. zbornika I)

Zlatan Peručić, najstariji sin Androv i Anđelkin, ubijen je od ustaša u logoru Jasenovac potkraj 1942. – u 24-oj godini života. Nije uspio završiti studij agronomije što ga je započeo u Pragu 1937./1939., a nije mu dozvoljen nastavak studija u Zagrebu 1941. Kakva bi bila Zlatanova profesionalna i životna putanja ne može se sada reći i ne treba spekulirati. Sva njegova životna nadanja brutalno je prekinula i ugušila zločinačka ustaška strahovlada.

Zlatan je završio osnovno školovanje u Korčuli, a zatim četiri prva razreda klasične gimnazije (s ispitom male mature) na Badiji 1933. (franjevačka gimnazija s pravom javnosti). Nastavio je i završio školovanje na klasičnoj gimnaziji u Splitu (s položenim maturalnim ispitom) 1937. i odmah najesen upisao studij agronomije na Sveučilištu u Pragu. Tamo je studirao dvije godine, ali je nacističko-njemačkom okupacijom Čehoslovačke 1939. morao napustiti studij u Pragu. Vratio se i nastavio studij u Zagrebu, ali ga je morao 1941. prekinuti jer mu ustaške vlasti nisu dozvolile nastavak i završetak studija. U Zagrebu je ostao do novembra 1941. i zbog opasnosti od hapšenja prešao je

²⁵ Tekstovi oba oproštajna govora nalaze se kao prilozi broj 20. i broj 21. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

u Osijek „... gdje se je maskirao radeći kod Selekcione stanice, ali otkucan u konspiraciji protiv ustaških vlasti, godine 1942. uhapšen, osuđen i poveden u logor Jasenovac gdje je nestao.”²⁶

Nemamo uvid u Zlatanove svjedodžbe, ali je očito iz redovitosti završavanja školâ da je bio savjestan đak. Vjerojatno je takav bio i na studiju. Ali ostaje nespornom činjenica da se usmjerio na studij koji bi ga izravno vodio onome što se kolokvijalno označava proizvodnim sektorom, sektorom životno važnog rada goleme većine stanovništva. A zbilja toga dijela stanovništva u Kraljevini Jugoslaviji bila je krajnje nepovoljna, o čemu svjedoče brojne činjenice i studije (dovoljno je za izbor njegove orijentacij spomenuti samo tadašnje studije Rudija Bičanića o bijednom stanju naše seljačke populacije). Već ga je, dakle, i izbor profesije, kojoj se namjeravao posvetiti, upućivao na društveni angažman kojim bi se spomenuta nemila društvena zbilja mijenjala. Naravno, Zlatan je mogao postati agronomom i obavljati svoj posao „samo kao stručnjak”, ali je očito da su njegove vizije bile daleko iznad toga, da je imao razvijen osjećaj razumijevanja za životne nedaće ljudi i snage u traženju načina kako da se takvo stanje mijenja.

Pretpostavljam da je okruženje unutar kojega se kretao u Splitu dalo prve snažne impulse izboru njegova društvenog angažiranja. Nije uzalud već tada, a kasnije naročito, Split nazivan crvenim – zbog snažnog radničkog pokreta i s njim povezanih komunističkih ideja i političkih aktivnosti. SKOJ je u tim aktivnostima prednjačio i privlačio najbolje djelove omladine. Tu pripada i Zlatan. Sretan sticaj okolnosti u tom Zlatanovom odabiru bila je i činjenica da je njegov prvi rođak, Zdenko Štambuk, nešto stariji od njega (šest godina), već student u Pragu, bio organizirani pripadnik komunističkog pokreta, pa je sasvim sigurno i Zdenko doprinio Zlatanovom društveno-političkom usmjerenju i zrelosti tog odabira.

Odlazak na studij u Prag u tome je bitno značajan. Prag je tridesetih godina bio jedna od intelektualno i po demokratskoj atmosferi najprivlačnijih evropskih sredina, nadasve poticajna za ljude koji su nastojali razviti svoja znanja u svim pravcima. Znameniti dirigent Oskar Danon, koji je tada (1933.-1939.) studirao u Pragu (i bio također lijeve orijentacije), to sažeto prikazuje:

²⁶ Te zaista štire biografske podatke zapisao je Andro Peručić, Zlatanov otac, u već citiranom (fusnota 12) „Anknetnom listu”. Rukopis Lista je bez naslova, bez datuma i potpisa, ali se s velikom pouzadnošću, uspoređujući rukopis s drugim njegovom rukom pisanim i potpisanim tekstovima, može reći da ga je pisao Andro Peručić neposredno nakon završetka II svj. rata. Možemo samo pretpostaviti s kakvim je osjećajem tu biografsku noticu pribilježio!

„Ovakva klima je bila od osobitog značaja za nas, mlade iz svih krajeva Kraljevine Jugoslavije kojih je na studijama u Pragu dvadesetih i tridesetih godina bilo mnogo. Nesporan je ogroman uticaj ove izuzetne političke i kulturne atmosfere na formiranje našeg pogleda na svet. Dakle, nama koji smo dolazili iz jedne nedemokratske, nacionalističko-šovinističke zemlje, u Čehoslovačkoj se otvorio jedan potpuno novi svet, i to iskustvo je nas, tadašnje „češke studente” iz Jugoslavije obeležilo, usudujem se da kažem, do kraja života.”²⁷

U Pragu je tih godina vrlo snažna bila grupacija lijevo orijentiranih studenata, koja je postepeno postala dominantna i u vođenju Kluba jugoslavenskih studenata. Oskar Danon navodi i jedan primjer koji to dokazuje, a jedan od vodećih aktera u tome bio je Zdenko Štambuk. Danon ukazuje također i na 1939. godinu kad su okupacijom Čehoslovačke jugoslavenski studenti masovno napustili Prag.

Naveo sam nekoliko opaski o sredinama u kojima se školovao, u kojima je živio i u kojima se formirao Zlatan – da bi bolje razumjeli sve ono što se nakon njegova povratka iz Praga s njim događalo. Mislim da tome treba dodati: i od kuće je ponio odgoj koji je na njegovo usmjerenje bitno uticao: razumijevanje porodičnog radničkog porijekla i svih nevolja (oskudica, eksploatacija, siromaštvo) koje su radništvo u Korčuli pratile, potrebu obrazovanja i napor roditelja da se to ostvari, pošten i odgovoran odnos prema radu, skromnost i predanost prema društvenom radu, a također i ustrajnost u svojim životnim uvjerenjima – obilježja što ih je Zlatan (ali i ostala djeca) mogao vidjeti od svog oca Andra.

Zlatan je svoj partijski rad nastavio i nakon povratka u Zagreb 1940., ali je ubrzo onemogućen u nastavku studija. Zlatan je najvjerojatnije u Zagrebu nastavio ili započeo s intenzivnim profesionalnim ilegalnim partijskim radom. Sasvim je sigurno da je svojim obrazovanjem mogao biti od velike pomoći u tome, a posebno je za taj rad bila značajna njegova sposobnost uspostavljanja kontakata s ljudima i organizacijske sposobnosti (što ih je mogao steći u suradnji s drugovima u Pragu).

O njegovom ilegalnom partijskom radu u Zagrebu nemamo podataka. Možda će se u istraživanjima građe raznih arhivâ ponešto i pronaći, ali za sada

²⁷ Oskar Danon, „Ritmovi nemira. Zabeležila Svetlana Hribar”, Beograd 2005., str. 32

nam taj rad ostaje nepoznat – izuzev jedne opaske Zdenka Štambuka.²⁸

„Mislim da je već tada bio član SKOJ-a, a vjerovatno uoči samog rata i član KPJ. Njegova povezanost s partijom je nesumnjiva, jer mi je on sam o tome govorio. U Zagrebu je neko vrijeme stanovao kod mene gdje je ostao i nakon mog bještva iz Zagreba u maju 1941. U tom razdoblju, naročito nakon okupacije i dolaska ustaša, znam da je Zlatan Peručić bio povezan i da je izvršavao zadatke partijske organizacije u borbi protiv okupatora i ustaša. Budući da nisam bio s njim partijski povezan, nisam u stanju da dam podatke o prirodi njegova rada znam međutim i iz podataka moje drugarice, kod koje je poslije mog bještva iz Zagreba Peručić stanovao, da je održavao kontakte s nizom drugova, mojoj drugarici nepoznatih, da su kod njega održavani sastanci, vjerovatno partijski ili skojevski, da je donosio i skrivao letke i partisku štampu u većim količinama.”

O njegovom partijskom radu vrlo sažeto (6. 10. 1948.) svjedoči i dr Zdravko Batistić, koji je u Zagrebu studirao medicinu, s dolaskom ustaša vratio se u Blato i odatle pošao u partizane (na Biokovo, gdje je obavljao sanitetske poslove):²⁹

„Ja sam pokojnog Peručić Zlatana lično poznao. Poznato mi je, da je isti u vremenu prije rata saradjivao u raznim legalnim i ilegalnim društvima kao na primer „Svjetlost”, Društvo studenata pacifista, a čini mi se da je bio i član SKOJ-a. Poznato mi je nadalje, da je on po dolasku ustaša na vlast u Zagrebu morao da se krije. Docnije sam saznao, da je u vezi sa postavljanjem paklenih mašina na željeznoj stanici u Slavonskom Brodu bio uapšen i odveden u logor, a kako je poginuo meni nije poznato. Poznato mi je nadalje, da je po uvjerenju bio marksista i da je kao takav sudjelovao u debatama.”

Dr. Z. Batistić je i sam pripadao lijevičarskim studentima Zagrebačkog sveučilišta, pa je po tome, ali i po zavičajnom porijeklu, imao po svoj prilici dobar uvid u Zlatanov političko-partijski rad. Napomena o „uvjerenom

²⁸ Integralni tekst izjave-svjedočenja Zdenka Štambuka, koju je dao 9.11. 1950. godine, nalazi se kao prilog broj 25. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

²⁹ Izjava-svjedočenje Dr Zdravka Batistića nalazi se kao prilog broj 26. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

marksisti” i javnom iskazivanju tog uvjerenja („u debatama”) upućuje na zaključak da je tokom boravka u Pragu Zlatan odlično iskoristio mogućnosti (svestranog obrazovanja) o kojima je O. Danon govorio.

O Zlatanovom djelovanju u Osijeku imamo podatak u knjizi Dr. Zdravka Krnića. Po dolasku u Osijek Zlatan je bio član O(kružnog) K(komiteta) KPH, vodio je uspješno partijsku organizaciju Gornji grad, a „u prosincu” (1942.) „došlo (je) do masovnog hapšenja komunista i njihovih suradnika. Tom prilikom je uhapšeno preko 130 članova Partije, SKOJ-a i suradnika. Pali su svi članovi OK KPH i SKOJ-a, svi članovi Vojnog komiteta u domobranskim kasarnama te mnogi radnici i djaci.”³⁰

Stradanje, tj. pogibija Zlatana Peručića registrirana je i u United State Holocaust Memorial Museum-u u Washingtonu, u „List of Individual Victims of Jasenovac Concentration Camp”.³¹

Uz intenzivan ilegalan partijski rad u Zagrebu Zlatan nije „zaboravio” ni svoju Korčulu. Dolasci u Korčulu bili su prilika da uspostavlja kontakte i razvija svijest o radničkoj borbi, a zatim naročito i o opasnostima koje se naziru agresivnošću i ekspanzijom nacifašizma, donoseći sobom i distribuirajući partijsku literaturu, koja u tadašnjim prilikama nije bila legalna.

Informacije i svjedočenja o Zlatanovom partijskom radu na Korčuli zabilježena su na nekoliko mjesta.

Važan je dokument Izjava Zorana Palčoka koju je o Zlatanu Peručiću dao 26. 8. 1949.³² Z. Palčok je najprije u Veloj Luci (kao učitelj) suradjivao s članovima ilegalnih komunističkih organizacija, a povratkom u grad Korčulu 1941. godine postao je glavni organizacioni punkt za razvoj narodnooslobodilačkog pokreta. U Izjavi Z. Palčok navodi:

„Poznato mi je da je 1938. god., a osobito 1939. bio organizirano povezan u Zagrebu kao i to, da je pri svojim dolascima u Korčulu imao vezu s naprednim ljudima i omladincima.”

Upućuje pritom za detaljnije informacije na Iva Dračevca, a opisuje

³⁰ Dr. Zdravko Krnić, „Slavonija 1941”, Osijek 1978., str 202, 203. Izvod iz knjige nalazi se kao prilog broj 27. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK

³¹ Holocaust Memorial Museum prikuplja i čuva dokumentaciju o svim žrtvama i preživjelima tog nacističkog (i ustaškog) zločina: „U Popisu su biografski podaci o žrtvama, uključivo ime i prezime, očevo ime, mjesto i datum rođenja, etnička pripadnost, na koji je način osoba umrla, uključujući razlog smrti, pojedinačnu odgovornost, godinu i mjesto smrti, logor ili mjesto gdje je žrtva bila ubijena; I informaciju o izvorima koji su korišteni za svaki pojedinačni slučaj, kao i proturječne detalje iz različitih izvora o svakoj žrtvi.” Kopija Zapisu o Zlatanu nalazi se kao prilog broj 29. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

³² Izjava-svjedočenje Zorana Palčoka nalazi se kao prilog broj 24. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK.

i svoj kontakt sa Zlatanom kad je ovaj (zimi 1939.) bio u Veloj Luci na proputovanju za Korčulu i pritom donio obilje partijskog materijala, uključujući i „... direktivni materijal za SKOJ (organizaciona uputstva).” kojega mu je dao na čuvanje do direktive za distribuciju.

O tom Zlatanovom djelovanju postoje i dvije kratke zabilješke (na str. 41. i 224.) u knjizi: „Korčula u revolucionarnom radničkom pokretu, narodnooslobodi-lačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1919.-1945.”, Korčula 1989.

Znatno šire je o Zlatanovom partijskom radu progovorio Ivan Dračevac u povodu otkrivanja spomen-ploče Zlatanu Peručiću na njegovoj rodnoj kući u Korčuli krajem 1982. godine.³³ Ovdje navodim samo nekoliko fragmenata:

„U to doba 1937. godine i narednih godina pred početak II. svjetskog rata, stupa u neposredan kontakt sa zanatskim radnicima – kamenoklesarima Lumbarde i Žrnova ... I ne samo s radnicima Lumbarde i Žrnova, već se povezuje s naprednim ljudima-komunistima na prostoru tadašnjeg kotara Korčula. Čestim dolaskom iz Zagreba, drug Zlatan donosi pun kofer ilegalnih knjiga, brošura i letaka ... U susretu s naprednim radnicima, ističe potrebu organiziranog rada, borbu radnika-seljaka i svih progresivnih snaga protiv tadašnjih vlastodržaca. Uporno objašnjava što fašizam kao ideologija smjera, kakvu nesreću nanosi ljudima i državama. Svojom neposrednošću znanjem i revolucionarnim iskustvom, mnogo je pomogao našem radu u organiziranju Partije i SKOJ-a. Vjerovao je u prvom redu organiziranoj omladini, te je isticao potrebu učenja i čitanja tada malo dostupne ilegalne marksističko-lenjinističke literature. Bio je veoma cijenjen, obljubljen i poštivan, ulijevajući neograničeno povjerenje mladima.”

Aktivnost Zlatanovu na terenu općine Korčula spominju u *Korčulanskom zborniku I*, Korčula 1980. i Marin Cetinić („Revolucionarni pokret na otoku Korčuli između dva svjetska rata i početak narodnooslobodilačke borbe”, str. 41, 51, 52), zatim Ivo Dračevac („Sjećanje na događaje u radničkom pokretu u Lombardi do 1941. god”, str. 115) i F. Jeričević-I. Jeričević, „Žrnovo prije Drugog svjetskog rata i razvitak NOB-e od 1941. do 1945.”, str. 119)

³³ Integralni tekst njegova opširnog govora nalazi se kao prilog broj 28. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK. Ivan Dračevac, kamenoklesarski radnik, bio je aktivan sindikalist prije rata, a početkom okupacije 1941. godine odmah je prešao na ilegalni rad i priključio se prvim partizanskim grupama, odnosno prvom partizanskom odredu na otoku Korčuli. Njegovi kontakti sa Zlatanom Peručićem bili su osobito intenzivni.

U knjizi: „Sjećanja jedne generacije. Grad Korčula 1900 – 1946.” (Gradski odbor Udruženja boraca narodnooslobodilačkog rata Korčula, Korčula, prosinca 1990.) na dva mjesta je riječ i o Zlatanu Peručiću – sasvim podudarno s podacima i ocjenama koje su ranije spomenute:

- u poglavlju, kojim knjiga zapravo počinje: „Žrtve u narodnooslobodilačkom ratu” navedeno je (str. 17):

„49. PERUČIĆ Andra ZLATAN, rođen u Selcima na Braču, od rane mladosti živio u Korčuli, student, predratni komunist; u NOP-u od prvih dana ustanka, od studenoga 1941. po zadatku u Osijeku gdje je bio član Okružnog komiteta KPJ za Slavoniju, u prosincu 1942. u masovnoj provali uhapšen i odveden u zloglasni logor Jasenovac u kojem je izgubio život.”;

- a u dijelu knjige, što ga je napisao Zvonko Letica: „Posljednje godine Kraljevine Jugoslavije” nalazimo i nešto širi zapis (str. 339, 340) iz kojega navodim:

„Poveći broj korčulanskih mladića i djevojaka pohađao je srednje i visoke škole ili radio u Dubrovniku, Splitu, Kragujevcu, Zagrebu i Beogradu. Tamo su dolazili u dodir s propagandom, agitacijom i radom SKOJ-a i KP u sportskim, kulturnim, prosvjetnim i drugim društvima. Na taj su način, premda u pravilu još sa slabim utjecajem, i sami bili uključeni u akcije... Za boravka kod kuće ... vršili (su) pozitivan politički utjecaj na svoje vršnjake i omladinu općenito. Dva se imena posebno ističu.” ... (Jugo Filippi i Zlatan Peručić)

„Zlatan Peručić, od 1937. studirao u Zagrebu (kratko u Pragu) i tu bio organiziran u SKOJ i KP ... Na njegovo komunističko opredjeljenje sigurno je presudno utjecao Zdenko Štambuk, njegov rođak, istaknuti komunistički radnik, koji je do rata dolazio u Korčulu i donosio raznovrsnu partijsku i marksističku literaturu. I sam Zlatan Peručić je od 1939. donosio u Žrnovo, Lombardu, Blato i Korčulu ilegalni partijski materijal ... U vrijeme napada sila Osovine na Jugoslaviju doputovao je u Korčulu i donio novi ilegalni materijal. Radio je uglavnom u Lombardi, do svibnja 1941. kad se preko Orebića vratio u Zagreb.”

Z. Letica spominje i njegovo često boravljenje na Vrniku i podršku nastojanjima kamenoklesara da se izbore za bolje uvjete rada.

Podudaran je s ovim i zapis Zorana Palčoka:

„Nacionalistička i religiozna tradicija, veoma jake u malom gradiću Korčuli, formirale su zarana mlade duhove i priječile ih da se progresivnije razvijaju.

Rijetke i svijetle iznimke bili su, u tom smislu, drugovi Jugo Filippi i Zlatan Peručić. Studirajući u Beogradu, Jugo Filippi priključio se naprednoj omladini, te već 27. marta 1941. bio aktivan organizator i borac u narodnoj revoluciji, prošavši kao vojnik revolucije svu epopeju narodnooslobodilačkog rata, poginuo pred samim Zagrebom neposredno uoči sloma fašizma i oslobođenja cijele zemlje.

Zlatan Peručić je usprkos religioznom odgoju u obitelji i kod fratara u gimnaziji na Badiji gdje se školovao, prišao progresivnoj omladini. Zato treba najviše zahvaliti djelovanju i utjecaju njegovog rođaka, poznatog komunista druga Zdenka Štambuka, koje je do rata dolazio u Korčulu i donosio raznu revolucionarnu literaturu. Pod njegovim utjecajem drug Zlatan Peručić počeo je da čita naprednu marksističku literaturu, a za vrijeme svog studija u Zagrebu, uoči drugog svjetskog rata, prenosio je i sam na Korčulu i to u Lumbardu i Žrnovo partijske materijale (Proleter, Srp i čekić i sl.).

Poslije burnih zbivanja 27. marta 1941. krenuo je s novim materijalima na Korčulu i stigao oko 6. IV. 1941. Tu je ostao i radio (u Lumbardi) do početka maja, a tada je preko Orebića pošao opet u Zagreb. Otuda je po partijskom zadatku pošao u Osijek. Tamo je provaljen i uhapšen, sproveden u logor Jasenova, gdje je umro od tifusa.”³⁴

Sve u svemu, pokazuje se da je Zlatanovo partijsko djelovanje i na „korčulanskom terenu” bilo intenzivno i širokog spektra – usmjereno i

³⁴ (Zoran Palčok, „Prva faza razvitka narodnooslobodilačke borbe u gradu Korčuli”, u: Korčulanski zbornik I, Korčula 1980., str. 135, 136)

na pridobivanje ljudi i na oblikovanje i podizanje njihovog političkog i svjetonazorskog znanja, ali i na stvaranje snažne organizacije koja će biti sposobna predvoditi borbu za interese radnih slojeva društva. Samo je takav rad (i Zlatanov i mnoštva ostalih njegovih drugova na ovom području) mogao osigurati ono što se iskazalo nakon okupacije 1941.: masovno učešće stanovništva u narodnooslobodilačkoj borbi i podrška njenom socijalnom programu.

Stoga je Priznanje za golemi doprinos narodnooslobodilačkoj borbi, što mu ga je već 1950. iskazao maršal Tito, a na prijedlog njegovih drugova suboraca, trajni spomenik njegovoj žrtvi, a time memento i inspiracija generacijama koje se vode i koje će se voditi idejama za koje se Zlatan Peručić strasno borio.³⁵

Sa stanovitim zakašnjenjem, ali ipak (krajem 1982. godine), Gradski odbor SUBNOR-a Korčula postavio je i svečano otkrio, kao trajni podsjetnik, Spomen-ploču Zlatanu Peručiću na kući (u starom dijelu grada – Zakrjanu) u kojoj se rodio, mladenačko doba proživio i kojoj se rado vraćao.

³⁵ Original Spomenice „za vječnu uspomenu i slavu” na Zlatanu Peručiću u posjedu je nasljednika porodice Peručić (kao i Povelja Andru Peručiću). Kopija Spomenice nalazi se kao prilog broj 30. uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića”, u Zavičajnoj zbirci GkK. Smatrao sam se da je potrebno priložiti je uz Spomen-ploču.

Bogomil (Bogo) Peručić (1921. – 2014.)³⁶

Životni put Bogomilov, kao ni najvećeg dijela njegove generacije, nije protjecao uobičajenim građanskim ritmom: školovanje – zaposlenje – roditeljstvo – smiraj života. Važno životno razdoblje, koje u „normalnim okolnostima“ počinje sa završetkom školovanja i radnim obavezama, obilježio mu je početak rata 1941. (nacifašistička okupacija zemlje, uspostava ustaškog režima): ne samo time što je prekinuo njegovo školovanje, nego i time što ga je stavio pred fundamentalnu etičku i životnu dilemu: ili pasivno oportunističko mirenje s novonastalim stanjem ili otpor, tj. aktivna borba protiv toga stanja. Bogomil se, ne dvoumeći se opredijelio za otpor nacifašizmu i ustaštvu (kvislinštvu svih vrsta), svjestan životnog rizika koji je s time povezan – kao i veći (u Korčuli najveći) dio njegove generacije taj je otpor nosio sobom posebno životno iskustvo, time i ljudsko sazrijevanje, koje je moguće samo u surovoj ratnoj zbilji. Zato u njegovoj biografiji treba posebno spomenuti nekoliko „životnih faza“ koje su označile Bogomilov životni put.

*Bogomil u srednješkolskim danima**Bogomil u studentskim danima 1940.*

³⁶ Izvorno ime je Bogomil, ali će se na mnogim mjestima u raznim tekstovima naći ime Bogumil, a uz to i skraćeno Bogo; ovo skraćeno ime najčešće je upotrebljavano i unutar porodice, ali i među prijateljima. U ovom tekstu koristim samo izvorni oblik imena: Bogomil.

Bogomil u partizanima 1944. (desno)

(Slike dobivene od Bogomilovih kćeri: Jasne i Vide)

Nekoliko je životnih razdoblja na koje treba zasebno ukazati:

- Djetinjstvo, školovanje i prve naznake društvene opredjeljenosti,
- Antifašističko djelovanje u Korčuli 1941.- 1943.,
- Aktivno učešće u jedinicama NOVJ – pripadnost IV POS-u,
- Razdoblje djelovanja u Komandi ratne mornarice u Splitu,
- Razdoblje rada (djelovanja) u civilnom sektoru.

Djetinjstvo, školovanje i prve naznake društvene opredjeljenosti.

Bogomil (Bogo) je najmlađe dijete iz braka Anđelke i Andra Peručića – rođen je 10. 10.1921. u Korčuli. Djetinjstvo mu je sasvim sigurno bilo ispunjeno zadovoljstvima odrastanja uz stariju sestru i dvoje braće. Ali ne samo to, lokacija na kojoj je odrastao mu je to mnogostruko omogućavala: rođen je u staroj jezgri Korčule, tik uz kulu Zakrjan i uz zidine koje su okruživale srednjovjekovni grad i u ulici (i ulicama) koja je vrvjela od života – u njoj su odreda bile stare korčulanske porodice (Portolani, Vilovići, Peručići, Martinci), s dosta djece istog ili približno Bogomilovog uzrasta, gotovo sve zavisne od korčulanske brodogradnje, poneke i od kamenoklesarstva, dakle radničke porodice, iz kojih su brojni odrasli članovi morali napuštati Korčulu u potrazi za poslovima čak i u druge zemlje (Turska, Egipat, naravno i Amerike) kad su

osnovni zanati zapadali u krizu. Cjelokupna životna situacija koja je iz toga nastajala morala je imati utjecaja i na odrastanje djece, pa i Bogomila. Zakrjan je ne samo tvrđava, nego i znamenita lokacija grada – odmah ispod zidina, na grižama bilo je omiljeno okupljalište i kupalište generacijama Korčulana, naročito mladosti. A zatim je i cijela gradska jezgra bila idealno poprište za odrastanje djece – s uskim ulicama, starim i napuštenim kućistima, kulama koje su opasale grad itd., sa stanovništvom koje se međusobno izvanredno poznavalo.

Grad je s obzirom na broj stanovnika bio i iznenađujuće intenzivnog društvenog života, političkog i kulturnog, što je bilo uvjetovano historijskim okolnostima njegova položaja i razvoja, a naročito je u kulturno-prosvjetnom radu u doba Bogomilovog odrastanja bio aktivan i njegov otac Andro. Dobar uvid u društveni život toga doba može se naći u knjizi: „Sjećanja jedne generacije“ – u dijelu knjige što ga je obradio Zvonko Letica: „Grad Korčula od 1900. do 1941.“ (str. 47-349).

Redovno je upisan u osnovnu školu u Korčuli, koja je bila smještena u starom dijelu grada, odmah uz Gradsku vijećnicu i uz dvije znamenite tvrđave: Kneževu kulu i kulu Balbi uz zidine zapadnoga dijela grada. Osnovno obrazovanje je s uspjehom završio, a onda slijedi odlazak na daljnje školovanje. Veći dio mladih se nakon osnovne škole osposobljavao za tradicionalne zanate (prvenstveno zanat brodograditelja i kamenoklesara), jer je svako daljnje školovanje bilo preskupo za razmjerno siromašne porodice. Bogomilov otac Andro se, kao i u slučaju Zlatana, odlučio ipak za daljnje njegovo školovanje, a najizglednija je bila mogućnost pohađanja prvih razreda (niže) gimnazije na Badiji, otočiću uz Korčulu, koju su osnovali i vodili franjevci unutar svoga samostana. Bila je to gimnazija najuže povezana s onom u Dubrovniku i u pravilu su đaci s Badije slijedeće razrede (V.-VIII. s velikom maturom) dovršavali u Dubrovniku. Bila je to redovita škola (s pravom javnosti), ali je korištena i za regrutiranje u franjevački red. Pohađanje gimnazijske poduke na Badiji imalo je nekoliko prednosti: blizina Korčuli, ali i temeljitost nastave i franjevački radni red, što je u očima Bogomilovog oca Andra – čvrstih i iskreno življenih religioznih (katoličkih) uvjerenja – bilo gotovo idealno rješenje.

O konceptu školovanja na Badiji i o uvjetima pod kojima su polaznici škole primani sve je rečeno u prospektu od šest stranica: „Franjevačka klasična gimnazija s pravom javnosti na Badiji p. Korčula“, s potpisom „Upraviteljstvo Zavoda“. Izričito je („Naša načela i želje“) rečeno:

„Niža franjevačka gimnazija na Badiji (kod Korčule) klasičnoga je tipa i svi njezini učenici moraju da stanuju u zavodu koji je spojen s gimnazijom – Zavod na otočiću, koji je isključivo svojina franjevac.“

Naša je svrha da dječacima dademo solidan kršćanski i nacionalni odgoj. Želimo da se život u zavodu razvija što slobodnije i u što većem povjerenju učenika i učitelja ... Vođeni ovim načelima a poučeni iskustvom, molimo roditelje da nam prepuste slobodu odgoja, a za uspjeh mi primamo odgovornost...“

A u drugom dijelu prospekta: „Upute i uvjeti primanja“ posebno se u devet točaka govori o dokumentaciji za prijem, o prijemnom ispitu za upis, o samom opisu, zatim o „mjesečnoj pristojbi za stan, hranu, pranje i utijanje rublja, električnu rasvjetu, gimnazijsku obuku, uzgoj i nadzor“ (mjesečno 600 dinara, uz 100 dinara godišnje „za uporabu zavodskog kreveta“), o posebnim troškovima i što svaki učenik mora sobom donijeti ulaskom u zavod.

Teško je (danas, 2021. god.) reći je li ovo školovanje bilo skupo, ali je za korčulanske prilike (grada i otoka) bilo zaista teško dohvatljivo: poljoprivreda nije bila izdašna, najveći dio seljaštva otoka živio je na rubu egzistencije, nadnice nekvalificiranih radnika jedva da su dostizale 300 dinara, a kvalificiranih radnika oko 600-700 dinara mjesečno, pa je korčulansko područje bilo izrazito emigrantsko.³⁷ U takvim je prilikama školovanje djece bilo prije izuzetak, nego pravilo. Stoga broj upisanih đaka iz grada i otoka nije bio velik, a za upisane đake troškovi školovanja su porodicama bili veliko opterećenje. Utoliko više treba cijeliti napore Andra Peručića, da uz činovničku plaću omogući dobro školovanje djeci, uključivo i Bogomilu, pa njegova izjava, da su mu prihodi od rada „jedva dostajali za uzdržavanje obitelji i vaš odgoj“, zorno govori koliki su to napori bili.

Iz Izvještajâ, što ih je klasična gimnazija (niža, Badija-viša, Dubrovnik) izdavala za svaku školsku godinu vidi se da je Bogomil I. razred upisao 1932./33. šk. godine, da je redovito polagao sve ipite i prolazio razrede, da je 1935./36. šk. godine završio uspješno IV. razred, a 8.-9.-10. 06. 1936. „položio Niži tečajni ispit“ (Izvještaj za šk. god. 1935./36., str. 41)

Zašto Bogomil nije nastavio pohađati više razrede franjevačke gimnazije

³⁷ Nadnice sam izračunao prema podacima studije: Vlaho Simatović, Ekonomska problematika otoka Korčule između dva rata“, u Zborniku: „Korčula u revolucionarnom radničkom pokretu, NOB i socijalističkoj revoluciji“, Korčula 1989., str 103)

u Dubrovniku (V.-VIII. razreda) nije moguće pouzdano odrediti. Postoje naznake (iz usmenih razgovora s Bogomilom) da je jedan od razloga njegov otpor prijedlozima/pritiscima da se opredijeli za svećeničko ili samostansko (franjevačko) zvanje, što ne bi bio nikakav izuzetak: cijelo je školovanje bilo intenzivno, ali suptilno vjerski praćeno (naročito i preko muzičkog obrazovanja), a u popisu polaznika (učenika) gimnazije nalaze se imena koja su se već u mladosti opredijelila za franjevački red. Ako je bilo kakvih pritisa, ona su vjerojatno ponajprije bila očeva. U svakom slučaju, Bogomil tom odabiru nije bio sklon, odbijao ga je, ali je pokazivao želju za nastavkom školovanja.

Otac Andro je podržao nastavak Bogomilovog gimnazijskog školovanja i tako on upisuje V. razred klasične gimnazije u Splitu šk. godine 1936./37., redovito polaže razredne ispite, šk. god. 1939./40. završava VIII. razred i s uspjehom polaže Viši tečajni ispit (veliku maturu). Ne treba posebno objašnjavati da je prelaz od učeničkog režima u Zavodu na Badiji na sekularni učenički režim u Splitskoj gimnaziji, mogućnosti širenja kulturnih vidika, širina i raznovrsnost mladalačkih kontakata u Splitu, splitsku gradsku atmosferu i politička strujanja među omladinom, po kojima je Split bio poznat, bilo od golemog značenja za Bogomilovo ljudsko sazrijevanje.

Za Bogomilovo korčulansko odrastanje od osobite je važnosti formiranje i djelovanje Korčulanskog plivačkog kluba – KPK. I ne samo Bogomilovo: KPK je za svu ondašnju korčulansku omladinu svih uzrasta postao središnje mjesto sportskog, u širem smislu i društvenog, okupljanja, mjesto bliskih prijateljstava stvorenih za cijeli život. Klub je nastao spontano početkom tridesetih godina, mimo svih političkih stranaka, od đaka koji su vaterpolo igru prenijeli iz Dubrovnika u kojemu su se školovali. U Klubu su svi uživali podjednak tretman, bez obzira kakav im je bio građanski status (materijalno stanje roditelja, obrazovanje, profesija). U takvoj sredini Bogomil je zajedno s drugim mladim ljudima odrastao i bio nadasve aktivan, usvojivši za cijeli život ljubav prema sportu, kapekaške sportske vrline, solidarnost i drugarstvo koje ne mari za tzv. staleške ili socijalne razlike. Zato je tadašnja Uprava KPK odmah po okupaciji odbila bilo kakvu suradnju i donijela (na tajnoj sjednici 5. 5. 1941.) odluku o gašenju rada Kluba, pa stoga s pravom Zoran Palčok, jedan od članova tadašnje Uprave, kaže:

„Razjedinjenu omladinu i radništvo u gradu Korčuli povezivao je do rata, na sportskoj osnovi, jedino Korčulanski plivački klub (KPK). Pozitivno je u djelovanju KPK-a bilo to, što je on kod svojih članova potpuno isključio nacionalistička i religiozna opredjeljenja, pa tako među omladinom stvorio osnovu za prijelaz na naprednija shvatanja. Činjenica je da su se od 1941. među članovima KPK regrutirali prvi skojevci i članovi Komunističke partije u Korčuli.“ („Korčulanski zbornik I“, Korčula 1980., str 137)

Za informacije o historijatu KPK korisna je knjiga Duška Kalogjere, „Pedeset godina Korčulanskog plivačkog kluba 1930.-1980.“, Korčula 1980. U knjizi se nalazi mnoštvo originalnih slika, među njima i nekoliko Bogomilovih. Ovdje donosim dvije slike, obje iz porodičnog albuma (druga se slika nalazi i u knjizi D. Kalogjere).

*Grupa Kapekaša 1939.
Prvi s lijeva u gornjem redu:
Bogo Peručić*

*Jedan od vaterpolo timova KPK prije II svj. rata –
snimljeni 1950. u povodu proslave 20-e god. osnivanja
KPK
Gornji red: Nikša Franjković, Nikša Sambrailo,
Pero Lozica, Nikša Lozica
Čuće: Bogomil Peručić, Zdravko Stanić, Blagoje Lozica*

Najesen 1940. godine Bogomil upisuje u Zagrebu studij prava na Pravnom fakultetu Sveučilišta i uredno studira. Studij međutim prekidaju događanja

nastala okupacijom Jugoslavije – Bogomil napušta Zagreb aprila 1941. i vraća se u Korčulu. Okupacija Jugoslavije, naročito i Korčule, mijenja radikalno uvjete života svih, ali naročito mlađih uzrasta Bogomilove generacije i njoj bliskih generacija, izazivajući mnoštvo dilema, odlažući nastavak mogućeg školovanja na neodređeno vrijeme, istovremeno tražeći odgovor kako se ponašati uz okupatorski teror talijanskih fašista, koji je započeo odmah po okupaciji.

Ambijent u kojemu je odrastao nužno je utjecao na oblikovanje Bogomilovog razumjevanja društvene zbilje. Najprije su tu bili otac Andro i majka Anđelka – oboje strogih odgojnih načela: marljivosti i poštivanja drugih ljudi, skromnost, ali i primjerom vlastitih ponašanja (Androva radna etika, nesebičan društveni rad). Dakako, i religiozni odgoj (koji je u Korčuli i inače bio snažan). Ali se tu sticajem okolnosti dogodio „generacijski pomak“: rođak Zdenko sa svojim već čvrstim komunističkim uvjerenjima i širokim znanjima stečenim osobito na studijama u Pragu, zatim je tu stariji brat sa školovanjem u Splitu, pa zatim i svojim studijskim obrazovanjem (dijelom također u Pragu), tu je iskustvo iz franjevačkog đačkog zavoda i četverogodišnjeg školovanja, ali i iskustvo radikalno drugačijeg školovanja u Splitu, konačno je tu bilo važno iskustvo vezano uz sportski i društveni život u KPK. Sve je to djelovalo na širenje Bogomilovih spoznaja, na odmak od ipak skučenijih pogleda i znanja jedne manje sredine, na dileme o dometu i zasnovanosti religioznih uvjerenja. Splitski gimnazijski dani su bili prelomni: naročito u VII. i VIII. razredu gimnazije uspostavlja čvrste kontakte sa simpatizerima naprednih ideja, koje su imale veliki utjecaj na srednjoškolsku omladinu, a nosioci toga su bili skojevci i organizirani članovi Komunističke partije. Ti su ga kontakti vodili i do učešća u štrajkovima i političkim demonstracijama, što su vođene protiv tadašnjega režima i opasnosti od fašizma. A prelaskom u Zagreb aktivno se uključio u studentski pokret na Pravnom fakultetu, a koji je bio vođen od skojevaca i članova Komunističke partije. Po svoj prilici u tome je znatnog udjela imao i njegov brat Zlatan, koji je bio prisiljen prekinuti studij u Pragu (nacistička okupacija Čehoslovačke), vratio se u Zagreb, a Bogomil je stanovao zajedno s njim i imao djelomični uvid u njegov ilegalni partijski rad (koliko su to pravila konspiracije u to vrijeme dozvoljavala). Sasvim je sigurno da je Zlatan bitno utjecao na Bogomilov prekid studija i povratak u Korčulu u aprilu 1941. godine – a Bogomil je tada već bio jasno ljevičarski i antifašistički opredjeljen mladi čovjek.

Antifašističko djelovanje u Korčuli 1941.-1943.

Povratkom u rodni grad, u Korčulu, Bogomil se prima facie suočio s fašizmom. Uz njegovo opredjeljenje i porodična ljevičarska i patriotska uvjerenja bilo je neizbježno da se uključi u otpor fašističkom okupatoru, specifično talijanskom, koji je oduvijek pretendirao i na Korčulu (Curzola nostra, Curzola Italiana). Spontano su se, u tajnosti i velikoj konspiraciji, međusobno nepovezane, okupljale grupice mladosti i raspravljale (prikupljajući oružja u nekima od njih) kako i na koji način pružati otpor okupatoru – svijesni rizika koji uz to ide (zatvor, internacija u logore, strijeljanje). I Bogomil je bio uključen u takve rasprave odmah po okupaciji, tijekom ljeta 1941.

Ipak, sva ta spontano nastajuća energija otpora korčulanske mladosti dobila je organizirani i jasno usmjereni oblik tek početkom jeseni 1941. godine kad su u Korčuli formirani prva partijska čelija i Mjesni komitet KP i prva skojevska grupa. Bilo je to u X. mjesecu 1941. godine. Nakon toga se akcije otpora intenziviraju i koordiniraju s organiziranim antifašističkim otporom u drugim naseljima otoka Korčula i poluotoka Pelješac i s postepeno stvaranim partizanskim odredom.

Bogomil je, zajedno s još šestoro korčulanskih mladića (Zvonko Letica, Tiho Vilović, Pero Lozica, Ante Baždarić, Franci Fabris, Stipe Malovan, odreda njegovi vršnjaci, približno svi dvadesetogodišnjaci) bio članom prvog skojevskog aktiva, formiranog sredinom oktobra mjeseca 1941. godine, a prvi sekretar skojevskog aktiva bio je Zvonko Letica. Ti su korčulanski skojevci bili glavna organizaciona i operativna snaga u izvođenju protuokupatorskih akcija, ali naročito u pridobivanju korčulanske mladosti u antifašistički pokret. S velikim ponosom su mogli promatrati da se postepeno gotovo cijela mladost grada Korčula uključila u taj pokret, bilo tako što su postali ili skojevci (početkom 1942. formiran je i drugi skojevski aktiv) ili članovi SMG (Savez mlade generacije). Snaga njihova djelovanja iskazala se i time da za trajanja talijanske fašističke okupacije organi represije nisu uspjeli izravno doznati ni jedno ime organiziranih antifašista, naročito skojevaca koji su predvodili akcije, pa su zato hapšenja pretežno bila nasumična, ali praćena torturama (raznim oblicima mučenja uhapšenih). Gotovo je svaki od skojevaca u prve dvije godine imao takva teška iskustva.

Prikazati cjelinu tadašnjih prilika u gradu, unutar kojih je kao naročito aktivni skojevac djelovao i Bogomil, nije ovdje moguće s obzirom na ograničeni

prostor i svrhu ovog rada. Ipak bi to morao znati svatko tko hoće cjelovito sagledati sve okolnosti tadašnje situacije u gradu, početke, razvijanje i razmjere antifašističkog otpora, jer će tako razumjeti i uvjete, ambijent i rizike s kojima je Bogomil tih godina bio suočen, a time i njegovo antifašističko djelovanje.

Bogomil sâm izbjegavao je o svom skojevskom radu u to vrijeme, o rizicima kojima se izlagao (i on sam, ali i njegovi roditelji), konačno i o mučenjima koja je proživio (u korčulanskom zatvoru, u logoru, u zadarsko/splitskom zatvoru očekujući s drugovima suđenje pred specijalnim fašističkim tribunalom) kasnije (nakon završetka rata) govoriti, nije o tome ostavio ni zapis (svoja sjećanja-svjedočenja). *Jedini je razlog tome bila njegova samozatajnost i skromnost, njegovo uvjerenje da je radio ono što mu je bila dužnost. Samo bi ponekad u razgovorima s najbližim prijateljima evocirao poneki detalj, prvenstveno kad je bila riječ o prijateljima i drugovima koji su izgubili svoje živote u zatvorima ili na bojištima – svaki put sa sjetom o proživljenim drugarskim odnosima.*

Za uvid u „cjelinu tadašnjih prilika i događanja“ u gradu Korčuli osobito vrijednim je nekoliko svjedočenja – od ljudi koji su bili vodeći akteri i organizatori antifašističkog otpora i koji su zbog toga iskusili brutalnu represiju talijanskih fašista. Tri su takva svjedočenja na koja treba uputiti:

- Zoran Palčok: „Prva faza razvitka NOB-e u gradu Korčuli“, u: „Korčulanski zbornik I, Korčula 1980. (str. 135.-152.); „Posljednji dani u istražnom zatvoru u Korčuli (januar-mart 1943.)“, u: „Sjećanja jedne generacije. Grad Korčula 1900.-1946.“, Korčula, prosinac 1990. (str. 765.-774.); „Dnevnik logoraša“, u: „Sjećanja jedne generacije...“ (str. 789.-830.);

- Zvonko Letica: „Grad Korčula i njegova omladina u prvim dvjema ratnim godinama“, u: „Korčula u revolucionarnom radničkom pokretu, narodnooslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1919.-1945.“ (zbornik radova), Korčula 1989. (str. 465.-485.); „Pod drugom talijanskom okupacijom“, u: „Sjećanja jedne generacije...“ (str. 350.-439.);

- Grgur Cviličević, „Od jedne kapitulacije do jedne okupacije“, u: „Sjećanja jedne generacije...“ (str. 697.-703.),

- Joško Gatti, „Na čelu Komande mjesta“, u: „Sjećanja jedne generacije...“ (str. 692.-696.),

- Franz Theodor Csokor, „Strijeljanje talaca“, u: Sjećanja jedne generacije...“ (str. 760.-764.)

U svakom od navedenih tekstova na mnogim mjestima se spominje Bogomil kao pripadnik pokreta otpora, kao skojevac, zatvorenik, osim u

posljednjem tekstu austrijskog književnika, koji je pred nacistima bježao, skrasio se na Korčuli i za vrijeme talijanske fašističke okupacije bio svjedokom, pa opisao brutalno strijeljanje talaca u Lumbardi 27. 03. 1943., među njima i tridesetogodišnjeg već znamenitog kipara Iva Lozice.

Uvid u događanja, što su u navedenim tekstovima opisana, daju pouzdanu informaciju o intenzivnoj antifašističkoj aktivnosti Bogomila. Ta je aktivnost uključivala i trajnu podozrivost fašističkih represivnih organa i prema Bogomilu, kao i prema mnogima drugima, pozivan je na saslušanja, često i neugodna, praćena prijetnjama, jer nisu nikako mogli utvrditi počinioc kontinuiranih i masovnih subverzivnih akcija u gradu (letci, uznemirujuće pucnjave izazvane petardama, isticanje „neprijateljskih zastava“, ispisivanja antifašističkih parola i simbola itd.). Ipak je potrebno spomenuti dva događaja koja figurativno sažimaju Bogomilovo aktivno skojevsko razdoblje tokom 1941.-1943. – do kapitulacije fašističke Italije: prvo je Bogomilovo hapšenje januara 1943. i mučenja što ih je doživio od fašista, a drugo je „pukim slučajem“ izbjegnuto pogubljenje što su ga Bogomilu i njegovim drugovima pripremali talijanski okupatori.

Bijesni zbog nemoći da utvrde tko je 4. 01. 1943. izvršio nevjerojatno smjelu akciju razoružanja posade osmatračke postaje na tvrđavi iznad grada (poznatoj Forteci), koja je bila strateškog značenja za kontrolu Pelješkog kanala, nenadano su 13. 1. tokom noći pohapsili pedesetak ljudi, mahom mladosti, ali i starijih koji su im bili sumnjivi. I onda je počela tortura – ispitavanja s fizičkim zlostavljanjem, premlaćivanjima, iscrpljivanjem glađu i žeđi ne bi li utvrdili tko je izvršio akciju. To nisu uspjeli usprkos provedenoj torturi, a ona je trajala cijela dva mjeseca. Zoran Palčok, tadašnji sekretar Mjesnog komiteta KP (vodeća ličnost antifašističkog pokreta otpora u gradu, 15 godina stariji od Bogomilove generacije i nesporni njihov autoritet) vrlo upečatljivo opisuje kako su ta mučenja izgledala, koliko su trajala i prema kome su bila najbezobzirnija. Upravo je grupa prvih skojevaca bila posebno na udaru, a da fašisti to i nisu doznali. Palčok opisuje kako je prvih dana nakon hapšenja odveden i utjeran u jedan prostor, zapravo zahod, potpuno mračan i tamo našao grupu premlaćenih mladih ljudi kako nepomično leže na golom podu – bili su tu: Bogomil Peručić, Zvonko Letica, Tiho Vilović, Bogo Randić. Nekoliko uzastopnih dana vodili su ih (pojedinačno dakako) na ispitivanja i zatim premlaćene i iscrpljene vraćali u tu jazbinu – a da ništa nisu uspjeli od njih doznati. I Zvonko Letica opisuje ta ispitivanja i mučenja:

„Primjenjene su najsirovije metode mučenja, od kojih su se pojedinci morali godinama oporavljati, a poneke su posljedice ostale doživotno. Zvonka Letica su na prvom saslušanju tukla osmorica i to do jutra, kad su ga po danjem svjetlu odnijeli natrag u Šiloviće dom i bacili u izdvojenu malu prostoriju. Počeli su šakama po glavi i žilom po golim tabanima, da bi zatim izmišljali sve surovije metode: posjeli bi ga na stolac, ispružene noge bi mu položili na drugi stolac, preko koljena bi sjeo jedan karabinjer da bi tako pričvrstio noge, dok bi dvojica tukli po tabanima; drugi su ga, iza leđa, istodobno šakama tukli s obje strane glave, pa su mu zbog toga pukla oba ušna bubnjića. Od snažnih udaraca u glavu nekad bi, zajedno s karabinjerima na svojim koljenima, pao s obje stolice na pod. Ali tada bi mučenje bilo još strašnije zato što bi ga karabinjeri stavili u krug i tukli cokulama i čizmama dok ne bi ustao još uvijek u jedva svijesnom stanju, a onda nastavili pesnicama. Poslije dva ili tri dana, u ranu zoru, dok su neki ljudi odlazili na prvu nedjeljnu misu, grupa karabinjera ga je okovanog odvela u Hober na fiktivno strijeljanje da bi ga takvim krajnjim činom preplašili i izvukli priznanja.“ („Sjećanja ...“, str. 715., 716.)

Dakako da su i Bogomil Peručić i ostali njegovi drugovi iz navedene grupe prošli istu proceduru ispitivanja i mučenja (po metodama koje opisuju Zoran Palčok i Zvonko Letica). Računajući da će tim masovnim hapšenjem prekinuti antifašistički otpor u gradu (u čemu nisu uspjeli: usprkos stanovitom zastoju, otpor se nastavio, čak i jačao, jer je antifašistički bilo usmjereno „... gotovo cjelokupno građanstvo.“ - G. Cviličević) odluka fašističkih vlasti je da se uhapšenici interniraju, a zatim eventualno i sude: 12. 03. 1943. posebnim brodom glavnina uhapšenih odvedena je u logor na otočiću Mamula, na ulazu u Boku Kotorsku. Nema potrebe obrazlagati kako je taj logor izgledao i kakve su torture, izgladnjivanja i ponižavanja zatočenika tamo bile. Ali je taj logor bio i neka vrst tranzitnog punkta – na temelju karabinjerskih zapisa vršena je trijaža zatočenika. Bilo je strijeljanja, bilo je izdvajanja za smještaj u druge logore, a bilo je odvajanja onih koji su morali proći dodatna zatvorska ispitivanja i mučenja, da bi u konačnici bili izvedeni pred prijeki sud za Dalmaciju u Zadru. U ovu grupu bili su izdvojeni: dr. Ljubo i Zvonko Letica, Bogo Randić, Bogomil Peručić, Tiho Vilović.

Odvedeni su u zatvor u Zadru i tamo proveli četiri mjeseca čekajući izvođenje pred sud i očekujući najtežu kaznu. Specijalni sud za Dalmaciju donosio je gotovo isključivo smrtne presude, ponekad i osudu na dvadestogodišnju robiju. Na postupke u fašističkom zatvoru već su bili naviknuti, a pomirili su se i s očekivanim ishodom. Ipak do suđenja nije došlo: Specijalni sud za Dalmaciju se u srpnju mjesecu 1943. preselio u Split, a s njim i „njegovi klijenti“, smješteni su bili u zatvor Sv. Roka, a suđenje se imalo održati u VIII. mjesecu u Splitu. Već su im bile uručene i optužnice, ishod suđenja je bio izvjestan – smrtna kazna, ali su događaji pošli radikalno drugim smjerom: najprije je srušen Mussolini, a s njim i fašistički režim (24. 7.), saveznici su ubrzano osvajali talijanski teritorij, nastala je pometnja u talijanskim okupatorskim vojnim snagama i upravnim ustanovama, ponašanje prema zatvorenicima (a zatvor sv. Rok bio je isključivo za političke zatvorenike) se mjenjalo (ublažavalo), a uskoro je, (3. 9.), službeno 8. 09. 1943., objavljena kapitulacija Italije. „Suđenje korčulanskoj grupi, predviđeno za drugu polovicu kolovoza 1943., bilo je prvo suđenje antifašistima koje je bilo odgođeno, a Specijalni sud više nije djelovao.“ („Sjećanja ...“, str. 439). 10. 09. 1943. iz zatvora sv. Rok izišli su zatvorenici, iscrpljeni, ali sretni i dočekani od bližnjih i mase građana. Zvonko Letica i Bogo Randić su ostali u Splitu, učestvovali u razoružanju talijanskih snaga i s kamionom oružja pošli u partizane na Mosor (malo kasnije im se pridružio dr. Ljubo Letica sa suprugom i kćerkom), a Bogomil Peručić i Tiho Vilović su otišli u Korčulu.

U Korčuli – iz koje su talijanski okupatori i optanti otišli 12. 09. 1943. poslijepodne – prirodno je izbilo masovno oduševljenje. Dani što su slijedili – sve do nacističkonjemačke okupacije (22./26. 12. 1943.) – nazvani su „Sto dana slobode“. Ti su dani dobro prikazani u knjizi „Sjećanja jedne generacije ...“ (str. 440.-511.), a važne su informacije i u navedenim tekstovima G. Cviličevića i Joška Gatti. Što se Bogomila tiče, važno je navesti: odmah po dolasku u Korčulu biva imenovan pomoćnikom Komandanta grada i u tom svojstvu obavljao je brojne operativne zadatke, a time je i formalno postao pripadnik NOVJ. U to je vrijeme, 10. 10. 1943, primljen i za člana KPJ. Na dužnosti pomoćnika Komandanta grada ostao je sve do rasformiranja Komande 23. 12., a s njemačkonacističkim osvajanjem otoka prešao je s jedinicama NOVJ na Vis – i otada počinje njegovo partizansko vojevanje u borbenim jedinicama NOVJ.

Uz Bogomilovo djelovanje kao pomoćnika Komandanta grada treba spomenuti i jedan detalj, na kojemu je iskazana njegova empatija prema ljudskim sudbinama, dobroćudnost, razumijevanje tuđih strahova i strepnji i fleksibilnost odlučivanja. Pukim slučajem za to doznajemo iz šturog prikaza razgovora što ga je je imao s Ljerkom Rajić polovicom lipnja 2012. (kao dio njenog serijala „Svjedočanstva“)³⁸.

S nadiranjem nacističkonjemačkih trupa preko Pelješca nakon pada Italije morala se očekivati okupacija otoka Korčula. Za nešto preko 350 Židova koji su se našli u gradu Korčuli, bježeći od ustaša i nacista, bila je to sumorna vijest. S gradom su se već bili saživili (znatan broj mladih uključio se u ilegalni antifašistički otpor, mnogi od njih postali su skojevci), nije im bilo lako ni pod talijansko-fašističkom okupacijom, ali su ipak bili pošteđeni brutalne likvidacije u logorima smrti. Strah od dolaska nacista bio je opravdan, pa su krajem srpnja 1943. podnijeli partizanskim vlastima molbu da im se omogući odlazak u dio Italije koji je već bio od Saveznika oslobođen. Dakako da je ta molba odobrena i naloženo je da im se u svemu pomogne prilikom evakuacije. Izravno je time rukovodio Bogomil Peručić u svojstvu pomoćnika Komandanta grada. Komanda grada je, u očekivanju nacističkonjemačke invazije nastojala pripremiti što više boraca, pa se odlučila i za mobilizaciju određenih uzrasta. Stoga se prilikom ukrcavanja u brod za evakuaciju nastojalo da i iz te grupe ostanu dorasli za mobilizaciju. To je bila odgovornost Bogomilova. Međutim, sasvim očekivano, majke su prilikom ukrcaja plakale i molile Bogomila da im djeca ne budu mobilizirana, pa se on našao u velikoj neprilici i nedoumici: znao je za težinu situacije, za vjerojatnu pogibelj mnogih u borbama koje su predstojale (što se kasnije i obistinilo), znao je što je vojnička naredba, ali je znao i što su sve Židovi doživjeli i da su njihova strahovanja osnovana, imao je pred očima i tragediju svoga brata u Jasenovcu – ukratko Bogomil je u sebi „prelomio“ i donio odluku da se svima dozvoli ukrcaj i odlazak. Između vojničke naredbe i uvažavanja egzistencijalnih strahovanja ljudi – odlučio se za ovo drugo, svjestan da za to može biti kažnjen. Evakuacija je prošla uredno, svi su stigli na odredište i sasvim je sigurno da su mnogi mladi životi sačuvani. Postupio je Bogomil točno prema načinu na koji je partizanski pokret spašavao Židove: ili ih je skrivao, gdje je bilo moguće, ili ih je prihvatao u partizanske

³⁸ Fragment toga razgovora ustupila mi je Jasna Peručić, ali cijeli razgovor nema. Nastojao sam pribaviti cjeloviti tekst toga razgovora, ali u tome nisam uspio. Ukoliko ga uspijem dobiti – bit će odložen u grupu priloga uz tekst: „Porodica Korčulanina Andra Peručića“, u Zavičajnoj zbirci GkK.

jedinice – s današnjeg gledišta njegov je postupak podudaran s postupcima (spašavanja Židova) za koje su ljudi (nakon rata) proglašavani „Pravednikom“.

Aktivno učešće u borbenim jedinicama NOVJ – pripadnost IV POS-u.

Nacističkonjemačka okupacija otoka Korčule (i Pelješca) bio je tmurni, krajnje porazan, ali i nadasve poučan događaj za sve koji su se aktivno angažirali u otporu talijanskim okupatorima, ali i svim ostalim stanovnicima, koji su se nakon nemilih iskustava talijanske okupacije (surova ubistva, hapšenja i deportacije, paljenja kuća i šuma, otimanja/pljačke osnovnih proizvoda od stanovništva, talijanizacija školstva, oskudica u ishrani) i kapitulacije Italije nadali relativnom miru. Relativnom, jer je bilo svima jasno da stvarni mir može nastati tek završetkom rata – porazom nacifašističkih i kvislinških snaga. Bogomil je kao aktivni pripadnik partizanskih snaga doživio i proživio teške borbe s njemačkim okupatorskim snagama na Korčuli krajem decembra 1943., i, poslije gubitka otoka Korčula, s ostalim se jedinicama (i stanovništvom u zbjeugu) povukao na Vis.

Dolaskom na Vis počinje razdoblje Bogomilovog djelovanja kao pripadnika NOVJ – onoga njenog dijela koji je razvijao partizansku ratnu mornaricu. Značaj partizanske ratne mornarice bio je ogroman iz niza razloga, koje ne treba obrazlagati. Ali treba naglasiti da su formiranje i razvoj partizanske ratne mornarice rezultat entuzijazma, izvanredne hrabrosti, ingenioznosti i ustrajnosti ljudi koji su je zasnivali i zatim u stalnim borbenim akcijama razvijali i jačali. Uz stotine hrabrih ljudi koji su stvarali i vodili partizansku mornaricu bio je i Bogomil Peručić.

Krajem oktobra 1943. donesena je odluka o formiranju Pomorskih obalnih sektorâ kao organizacijskih jedinica, koje će na određenim dijelovima jadranske obale razvijati flotilu borbenih i pomoćnih plovila (patrolnih, sanitetskih, za snabdijevanje) za ostvarivanje zadataka partizanskog oslobodilačkog rata. Za sektor srednje Dalmacije formiran je IV POS, a u njemu je Bogomil proveo praktično cijelo razdoblje od samoga početka 1944. do njegova rasformiranja marta 1945.

Kakve je borbene zadatke (brojem, dinamikom, složenošću i opsegom), s kojim uspjehom, poštovanjem i s kojim žrtvama (ljudskim i materijalnim – prije svega u raspoloživim partizanskim brodovima) izvršavao IV POS može se naći u izvanredno preglednom i činjenicama bogatom djelu Dr Kažimira

Pribilovića.³⁹

Bogomil je u borbenim zadacima IV POS-a djelovao kao operativni rukovodilac-oficir (politkomesar) na zadacima koje mu je određivala Komanda, a tih je bilo nekoliko (u zagradama navodim broj stranice citirane knjige Dr K. Pribilovića gdje se spominju dužnosti koje je obavljao B. Peručić):

- od 17. januara do februara 1944. na NB ENARE II (174, 252, 253),
- od februara 1944. do kraja aprila 1944. u jedinici osmatračkih stanica na prostoru djelovanja cijelog sektora (174, 251, 253),
- od 29. aprila do 25. maja 1944. u jedinici Korčulanska flotila (251, 252),
- od 26. maja do kraja oktobra 1944. u I i II flotili desantnih splavi (273, 317).

Svaka od navedenih dužnosti zahtjevala je velike napore i životne rizike, jer je i borba sa nacističkonjemačkim okupatorom bila osobito intenzivna i beskompromisna; njemački okupatori su gubili rat, povlačili se i utoliko se surovije ponašali da bi sačuvali komunikacije za povlačenje svojih snaga s jugoistočnih ratišta (grčkog, jugoslavenskoistočnog). A upravo je od polovice 1944. NOVJ izvodila desantne operacije za oslobađanje otoka (Korčula, Mljet, Hvar, Šolta, Brač) i onemogućavanje/ometanje okupatorskih komunikacija, borbe su bile izrazito intenzivne s mnoštvom žrtava. Upravo su desantne flotile bile primordijalno važne za izvođenje spomenutih desantnih operacija, pa je i posada tih flotila imala velike borbene obaveze i zadatke, a Bogomil je po svojoj funkciji oficira-politkomesara obiju desantnih flotila u tome intenzivno sudjelovao.

Za djelovanje IV POS-a je oktobar 1944. značajan – 26. oktobra oslobođen je Split, Komanda IV POS-a je prešla u Split, a borbena oprema je u sve većim razmjerima upućivana naročito I i II POS-u, gdje su vođene završne borbe za oslobađanje područja Sjevernog Jadrana, naročito Rijeke i Trsta.

Figurativno bi se moglo reći: „biografija“ IV POS-a, kako ju je prikazao Dr. K. Pribilović (slično u knjizi ur. N. Tomića), u isto vrijeme je biografija Bogomila Peručića – u onom dijelu njegova života kojega je proveo kao pripadnik borbenih jedinica IV POS-a.

Uz spomenute operativne dužnosti u borbenim jedinicama, Bogomil je po svojoj oficirskoj dužnosti, ali i očitoj sklonosti i obrazovanju, radio na

prosvjetno-kulturnim, ideološkim i političko obrazovnim zadacima, koji su u NOVJ bili sastavni i naročito važan dio njenog svakodnevnog rada i uvjet njenog oblikovanja. Bilo je to nekako i prirodno – Bogomil je za tadašnje prilike pripadao obrazovanijem dijelu pripadnika POS-a (završio je klasičnu gimnaziju i započeo studij prava). Nemamo podataka i detaljnog pregleda što je sve i kako na ovom području djelovanja radio, ali imamo pouzdan podatak o njegovom autorstvu himne partizanske mornarice, koja je preuzeta i kao himna JRM. Ta je himna nastala spontano i gotovo se smatra „narodnom pjesmom“, kao što je to i sa brojnim drugim partizanskim pjesmama. U njoj se jasno nazire partizanski entuzijazam kojim su se vodili svi učesnici NOB-e, u ovom primjeru naročito onaj borački dio koji je „iz ničega“ stvarao i kroz borbu stvorio snažnu partizansku mornaricu.

O nastanku himne najbolje je navesti originalni Bogomilov zapis nastao povodom serije napisa Ante Nazora, novinara „Vjesnika“: „Tragom revolucionarne pjesme (5)“, a objavljen u „Vjesniku“ 18. prosinca 1980. na str. 9: „Čitaoci otkrivaju...“

Na prvu objavljenu pjesmu u ovoj rubrici, „Titovi mornari“, javio nam je obavijesti i drug Bogo Peručić iz Zagreba. Ispričao nam je ovo:

- Ljeti 1944. godine nalazio sam se na Visu. U to doba bio sam komesar I. desantne flotile. Dan ustanka željeli smo prvi put proslaviti samostalno kao mornarica. Za pripremu priredbe formirali smo odbor čiji sam bio član. Ali dva dana prije priredbe dobio sam i poseban zadatak – da napišem pjesmu koja bi ako uspije, na neki način postala pjesma mornara. Većina naših jedinica do tada je već imala svoju pjesmu, pa smo željeli i mi svoju. Dakle, bio je to vrlo težak i složen posao bez obzira što sam kao i mnogi moji vršnjaci u predratnim danima na svoj način drugovao s pjesmom. Posebno ističem to da nam je u klasičnoj gimnaziji u Splitu profesor i književnik Nikola Lopičić udahnjivao ljubav prema poeziji. S tekstom je nekako i išlo, ali ne i s melodijom. Na sreću doznao sam da se u jedinici na Visu nalazi drug Aleksandar Jojlić (umro je u Izraelu). Upoznao sam ga u ratu, a znao sam da je poslije kapitulacije Italije u Korčuli s omladinom vrlo uspješno uvježbavao pjesme i skečeve. Poslao sam po njega i rad smo nastavili zajedno. Kako je Jojlić prije rata bio tekstilni radnik i sindikalni aktivist negdje u Hrvatskom zagorju, znao je veći broj revolucionarnih pjesama, pa i „Varšavljanke“. Melodija mi se svidjela i odlučili smo se za nju. Cijelu noć i drugi dan do podne stvarali smo tekst koji bi se mogao pjevati na melodiju „Varšavljanke“ i napisali tri strofe (neprestano

³⁹ Kažimir Pribilović, „Četvrti Pomorski obalni sektor mornarice NOVJ 1943-1945.“, Vojnoizdavački i novinski centar Beograd, Split 1988. Uz tu je knjigu instruktivna i podacima bogata i knjiga: Nikola Tomić (ur.), „IV POS 1943 – 1983.“, Sekcija boraca IV POS-a pri Općinskom odboru SUBNOR-a, Split 1983.

je netko dolazio da vidi jesmo li gotovi). Naš se tekst razlikuje od teksta objavljenog u „Vjesniku“ 18. rujna 1980. On glasi:

*Ko sunce u zoru
Sloboda se rađa
Pjevaju mornari
Sa Titovih lađa
Pjevaju pjesmu
U osvit novoga dana
Borbenu pjesmu
Naših prvih partizana
Kroz noć preko mora
Uz huku motora
Naprijed u borbu
Plovimo mi.
Mladi i stari
Hrabri mornari.
Na vez! Brod na borbu!
Na oružje svi!*

Htjeli smo da refren, točnije dva posljednja stiha, budu vojno-mornarička komanda. Pitali smo one koji su služili u staroj jugoslavenskoj mornarici i tako su nastale riječi:

*„Na vez! Brod na borbu!
Na oružje svi!“*

Mi smo zadatak izvršili. Sad je bio red na zboru sastavljenom da za tu priliku uvježba pjesmu. Imali su nekoliko sati (od podne do večeri). I oni su uspješno obavili svoj zadatak. Pjesma se prisutnima svidjela. Već sutradan pjevana je na brodovima i u jedinicama. Tako je još jedna nova pjesma krenula na put po Jugoslaviji. I ona se mjenjala. Jedna njezina varijanta objavljena je u ‘Vjesniku’.

Bez obzira na varijacije, što ih ova pjesma, kao i druge tokom vremena, imaju – dobro je da se zna autentičan, izvorni sadržaj i oblik, a isto je tako važno da se znaju okolnosti nastanka i autorstvo pjesme „Titovi mornari“.

Razdoblje djelovanja u Komandi ratne mornarice u Splitu

Bilo je sasvim očekivano da će Bogomil prelaskom u oslobođeni Split nastaviti s radom u jedinicama i u Komandi IV POS-a. Tako je i bilo, samo se sadržaj rada mjenjao kako se mjenjala „ratna situacija“. Iz citiranih knjiga mogu se podrobno pratiti te promjene: oslobođenjem Dalmacije borbene aktivnosti ili su sasvim prestale ili su bile sporadične i manjeg intenziteta – težište i glavnina borbi se prenijelo na Sjeverni Jadran, a jedinice IV POS-a su, nakon sloma i kapitulacije nacističkonjemačke vojske, reorganizacijom cjelokupnog ustroja ratne mornarice prestale postojati. Bogomil je nastavio raditi unutar Komande JRM na zadacima i poslovima koji su odgovali i njegovim dotadašnjim „vanborbenim“ angažiranjima, ali i njegovim životnim sklonostima. Iz njegova zapisa o poslovima koje je radio u Komandi JRM u Splitu možemo razlučiti dva razdoblja i sadržaja djelovanja:

- od listopada 1944. do listopada 1946.,
- od ožujka 1951. do kraja lipnja 1963.

Prekid od četiri godine je vrijeme u kojemu je Bogomil, kao stipendist JRM, studirao na Ekonomskom fakultetu u Zagrebu.

Dvije poratne godine (1944.-1946.) Bogomil je proveo na raznim dužnostima što su bile uvjetovane oblikovanjem JRM, u vremenu kad je rat prestao i kad je započeo mirnodopski rad. Naravno, ni tada nije bilo sasvim „mirno“: socijalistička Jugoslavija prolazila je vrlo nemirna razdoblja raznolikih prijetnji, koje su zahtijevale i stalnu borbenu sposobnost Jugoslavenske armije, pa i JRM kao njenog dijela, a naročito i razvijanje svijesti njenih pripadnika o prirodi i sadržaju tih prijetnji (prijetnje oko zapadnih granica, naročito sukob sa Informbiroom i prijetnje koje su otuda dolazile, incidenti na granicama, tzv. Tršćanska kriza ...). Sve je to utjecalo i na radne obaveze Bogomilove, naročito stoga što je radio najprije kao rukovodilac (šef) Propagandnog i Personalnog odjela Pomorske komande srednjeg Jadrana, a nakon reorganizacije i kao rukovodilac (šef) jedne od službi u Političkom sektoru Komande JRM. U tom svojstvu bio je veoma angažiran u organiziranju kulturno-prosvjetnog rada u jedinicama JRM, učestvujući u tom radu izravno među borcima i starješinama, a bio je i član kolegija redakcijâ brojnih izdanja Komande JRM (listova, časopisa, popularne političke literature, kao i stručnih publikacija).

Bogomil je mogao radni vijek završiti kao karijerni oficir – bio je kapetan I. klase – ali su ga njegov odgoj, ratno i radno iskustvo i sklonost

učenu naveli da od Komande JRMi zatraži dozvolu da završi studije. To mu je odobreno, dodijeljena mu je i stipendija i tako je Bogomil postao studentom – nije nastavio studije prava (premda je imao „odslušanu“ prvu godinu pravnih studija 1940./1941.), upisao je u Zagrebu studij ekonomskih nauka listopada 1946. i tako pripadao jednoj od prvih poratnih generacija studenata na ekonomiji. Studirao je redovito do februara 1951. godine, kada je dobio certifikat diplomiranog ekonomiste, s potpisom dekana Ekonomskog fakulteta prof. dr Mije Mirkovića i rektora Sveučilista prof. dr Antuna Barca. Za boravka na Ekonomskom fakultetu bio je intenzivno uključen u rad studentske organizacije i u rad organizacije KP na Fakultetu.

Završetkom ekonomskih studija Bogomil se vraća na rad u Komandu JRM u Splitu i tamo ostaje od ožujka 1951. godine do demobilizacije 30. 06. 1963. godine – dakle, punih dvanaest godina. U tom vremenu posvećuje se poslovima koji su izravno stručne ekonomske naravi, a od osobite su važnosti za izgradnju mornarice: na zadacima organizacije i poslovanja industrijskih poduzeća vojne namjene, na unapređenju sistema materijalno-financijskog poslovanja raznih mornaričkih sektora, na razvijanju i radu plansko-analitičkih funkcija, u analizi ugovora sa brodogradilištima koji su radili za JRM, ali i sa drugim isporučiocima opreme, radova i usluga za mornaricu, na raznim komercijalnim poslovima (obrada tržišta, kontrola u poslovima nabave investicijske opreme i reprodukcijских materijala unutar zemlje, ali i iz uvoza).

Bavio se Bogomil i kontrolno-revizionim poslovima, prvenstveno kao član stalnih ili povremenih Komisija koje su obavljale te zadatke, a tu je spadao i posao redovitih pregleda Završnih računa o poslovanju.

Uza sve spomenute operativne stručne poslove Bogomil je kao ekonomist izrađivao i razne analize i studije za potrebe Instituta i drugih sektora Komande JRM.

Bili su to, dakle, raznovrsni, veoma složeni i odgovorni stručni poslovi, a sticajem okolnosti je Bogomil, kad se vratio sa studija, bio jedini diplomirani ekonomista u Komandi JRM.

Uz sav stručni posao kao ekonomist, Bogomil nije zanemario i svoj politički rad – bio je redovito biran na razne partijske funkcije u Komandi JRM. Naravno da to nije iznenađenje, s obzirom na porodičnu tradiciju, ali i partizanski angažman u borbi protiv okupatora i domaćih kvislinga.

A još ga je jedna tradicija vodila posebnom i za društveni razvitak vrlo značajnom angažmanu za vrijeme svojega rada u Komandi JRM: intenzivnom

angažmanu na osnivanju, a zatim i razvoju plivačkog i vaterpolo kluba „Mornar“. Bio je to sportski klub formiran najprije uz Dom JRM u Splitu, da bi postao Klubom JRM, a zatim se osamostalio.

Bogomil sam o tom svom angažiranju nije ostavio zapisa, ali se osnovna informacija može naći u knjigama:

- Mario Garber, „Športsko društvo Mornar Split 1949. – 2009.“, ŠD Mornar, Split 2009. (Obimna monografija, bogato ilustrirana, str. 412, velikog formata),

- Jure Srhoj, „Od Korčule do Splita i Poljuda“, Vlastita naklada, Split 2015.

M. Garber na nekoliko mjesta spominje Bogomila kao prvog tajnika Mornara (str. 18, 19, 33, 53, ali je na kraju knjige, gdje navodi imena i fotografiju svih predsjednika i tajnika Društva izostavio Bogomila – nedostatak vjerojatno nenamjeran), naglašavajući entuzijizam i doprinos kvaliteti što su ga unijeli u Mornar vaterpolisti izrasli u Korčulanskom Plivačkom Klubu, posvećujući posebno poglavlje Lovri Radoniću (str. 75-76) i Tomislavu Franjkoviću (str. 79-81). Upravo je taj Bogomilov kapekaški sportski entuzijizam bio u osnovi njegova doprinosa osnivanju i razvoju SD Mornar.

Tradicija je, dakle, vezana uz iskustva i doživljaje Bogomilove s Korčulanskim plivačkim klubom (KPK). *Stoga nije iznenađujuće da je ta iskustva ugradio u razvijanje sporta: postao jedan od osnivača, prvim tajnikom Upravnog odbora Kluba i u nekoliko navrata članom Uprave plivačko-vaterpolo kluba Mornar, a to je potka od koje J. Srhoj polazi, kad govori o Bogomilu i ostalim Korčulanima u Mornaru.*⁴⁰ J. Srhoj je i sam bio dugogodišnji (mlađe generacije) vaterpolist „Mornara“ i svjedok je Bogomilovog doprinosa nastanku, razvoju i rezultatima Kluba. J. Srhoj donosi i nekoliko Bogomilovih slika iz tog razdoblja i sažetu biografiju, iz koje navodim dio:

„Zbog njegovih kvalifikacija, organizacijskih sposobnosti, ali i sportskog iskustva koje je stekao u Korčulanskom plivačkom klubu, aktivno s drugima radi na osnivanju Sportskog društva Mornar. Osnivanjem plivačkog i vaterpolskog društva Mornar postaje prvi tajnik upravnog odbora u kojem su, osim Bogomila Boge Peručića, bila još dva Korčulanina, Blagoje Blago Lozica i Lovro Radonić. Za njega se može reći da je bio pravi pravcati

⁴⁰ Jure Srhoj, „Od Korčule do Splita i Poljuda“, Vlastita naklada, Split 2015., str 12, 16, 17., 18 – u poglavlju: „Korčulani u Mornaru“, str. 14-36.

osnivač Mornara. Bogo Peručić kao član uprave i tajnik PVK Mornar zaslužan je za početak gradnje bazena.“ (J. Srhoj, „Od Korčule do Splita i Poljuda“, str. 17, 18)

1961. godine Bogomil je premješten (prekomandovan) na službu u Brodarski institut u Zagrebu. U Institutu je radio na poslovima izravno povezanim s ekonomskom strukom – bio je to, dakle, u bitnom nastavak rada na onim poslovima koje je radio i u Komandi JRM u Splitu (nakon završetka studija), ali na način koji je bio određen specifičnim zadacima i položajem Brodarskog instituta. Tu je radio do 1963. godine.

Razdoblje Bogomilovog civilnog djelovanja

Prestanak službe u JRM nastao je zbog narušenog zdravlja prema vojnim standardima i Bogomilu je određena invalidska mirovina. Smatrao je, međutim, da bi s obzirom na životnu dob, stečena iskustva i stručnu spremu mogao još uvijek biti angažiran na poslovima na kojima bi njegovo znanje i iskustvo moglo biti korisno – umjesto da se prepusti penzionerskom statusu. Dodatna komponenta takvoj odluci bio je i studij obiju kćeri na odabranim studijama. Treba spomenuti da je njegovo dobro znanje francuskog i talijanskog jezika bila važna referenca za poslove što ih je preuzimao.

Od 1963. do 1966. zaposlen je u Privrednoj komori SRH u svojstvu savjetnika. Najvećim dijelom je radio u Savjetu za turizam i ugostiteljstvo – na poslovima proučavanja razvojnih mogućnosti turizma, investicija koje su bile izravno usmjerene na izgradnju turističkih kapaciteta (smještajni objekti i službe za njihovo funkcioniranje, izgradnja infrastrukture), na obradi turističkih tržišta i cijena turističkih usluga. Kraće vrijeme je radio i u službi za znanstveno-istraživački rad Komore.

U rujnu 1966. preuzima dužnost rukovoditelja financijskog i plansko-analitičkog sektora u Kliničkoj bolnici „Dr Mladen Stojanović“. Zatečena neorganiziranost tog sektora i općenito zanemarenost „ekonomskog aspekta medicinskog poslovanja“ zahtjevali su često i angažiranje na poslovima koji nisu bili izravno povezani s osnovnim Bogomilovim zadacima. Prisutnost ekonomista u zdravstvenim ustanovama nije bilo pravilo, tako da je Bogomil bio prisiljen inicirati mnoštvo poslova koji će pridonijeti boljem, uspješnijem i, dakako, ekonomičnijem radu i Bolnice u kojoj je radio, ali i ostalih bolnica u gradu Zagrebu (tražeći i razvijajući suradnju sa svima koji su na sličnim

poslovima radili). Ti su poslovi obuhvaćali: istraživanje razvojnih mogućnosti bolničke djelatnosti, njihove strukture i koordinacije s obzirom na intenzivni razvoj specijalizacija i, naročito, medicinske tehnike (investiciona ulaganja i efikasno korištenje), izrada standarda i normativa bolničkih zahvata-usluga, formiranje cijena bolničkih usluga, naročito i procedura i prakse nabavki potrebnih materijala za normalan rad Bolnice.

U tom radu moralo se voditi računa i o specifičnim društvenim smjernicama u radu medicinskih ustanova (samoupravljanje uz striktno poštivanje autoriteta struke), ali i o afirmaciji ekonomista i ekonomske struke kao nužnog dijela efikasnog poslovanja Bolnice. U tome je dolazilo do nesporazuma, jer nije bilo uobičajeno da se ekonomisti zapošljavaju na funkcijama „poslovnog upravljanja“ bolnicama.

Sve navedeno tražilo je i od Bogomila stjecanje novih znanja, stručno usavršavanje i stalno preispitivanje ranijih rješenja, a naročito razvijanje umijeća komuniciranja s medicinarima. Iskustva iz operativnog rada omogućila su Bogomilu da svoje spoznaje i javno predstavi, pa je često sudjelovao na stručnim skupovima (simpoziji, savjetovanja) sa svojim izlaganjima. To je bilo i dio njegovih funkcija unutar koordinacijskih tijela zagrebačkih bolnica: obavljao je funkciju potpredsjednika sekcije ekonomista pri zdravstvenim ustanovama SRH, bio je i član Nadzornog odbora Zajednice zdravstvenih ustanova SRH, a i stalni član Komisije za ugovaranje bolničke službe grupacije zagrebačkih bolnica.

Polovicom 1973. Bogomil prelazi na rad u gradsku upravu Zagreba: – prijavio se na raspisani natječaj za dužnost načelnika Zajedničkih službi gradske uprave (NN 23. 07. 1973. i Vjesnik 22. i 23. 07. 1973.) i bio primljen (Rješenje o prijemu u službu od 19. 11. 1973.) Dužnost načelnika Zajedničkih službi pružio je 1. 10. 1973. i na toj je dužnosti ostao do 12. 01. 1979. (Zaključkom Savjeta radne zajednice Zajedničkih službi od 13. 07. 1978. „Peručić Bogi ... odobrava se sporazumno prestanak radnog odnosa sa danom 12. 01. 1979. godine.“)

Dužnost koju je Bogomil obavljao punih pet godina zasigurno je bila naporna, u prvom redu s obzirom na organizaciju rada Zajedničkih službi, a posebno s obzirom na vještinu koordiniranja posebnih sektora unutar Zajedničkih službi. Uvid u Pravila rada, koja su tada bila službeno važeća, pokazao bi kolikog su opsega i kakvog sadržaja bili poslovi koje je, kao načelnik Zajedničkih službi gradske uprave, obavljao.

U kolektivu Zajedničkih službi bio je posebno cijenjen zbog smirenog i prijaznog ophođenja sa svim pripadnicima službe, a također i zbog inzistiranja na profesionalnosti u obavljanju poslova. Sama činjenica da je Bogomil zatražio prekid radnog odnosa pet mjeseci prije nego je faktički radni odnos prestao, pokazuje s koliko je pažnje pripremao svoj odlazak, tj. koliko je vodio računa da prenos funkcije na novoizabranog načelnika Zajedničkih službi uprave grada bude do u tančine uspješno obavljen. A i ta „sitnica“ pokazuje s kolikom je odgovornošću obavljao svoju dužnost.

***

Za svoj cjelokupni rad i doprinos društvu Bogomil je dobio i priznanja. Prema dostupnim podacima ona su mu dodijeljena i za doprinose u narodnoslobodilačkoj borbi, a isto tako i za doprinose u poslijeratnom razvoju društva:

- Orden i medalja za hrabrost,
- Orden Narodne armije sa srebrnom zvijezdom,
- Orden za vojne zasluge II. reda,
- Orden Bratstva i jedinstva sa srebrnim vijencem,
- Orden Zasluga za narod.

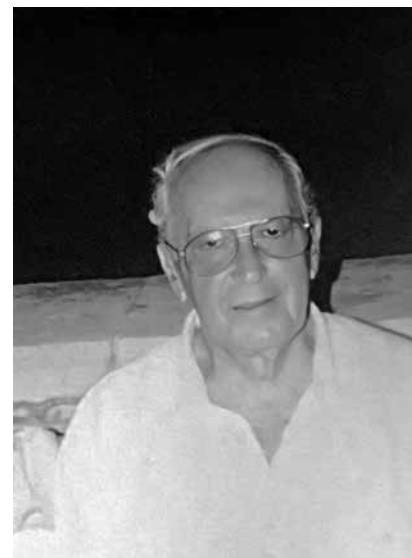
Pored toga je Bogomil u više navrata pohvaljivan za postignute rezultate – kako u vojnim jedinicama i Komandi JRM, tako i u civilnim ustanovama u kojima je do odlaska u penziju radio.

***

Od 1979. godine Bogomil Peručić je bio penzioner, ali je uvijek sudjelovao u radu društvenih organizacija, u skladu sa svojim mogućnostima. U najvećoj mogućoj mjeri posvetio se porodici, naročito brižljivim odnosom i pažnjom prema teško bolesnom unuku, koji je nažalost prerano umro. Taj je gubitak Bogomil osobito teško podnio. A bio je nezadovoljan i promjenama u društvu, koje su nipodaštavale, umnogome i poništavale dostignuća za koja su se brojni Bogomilovi suborci-drugovi borili i žrtvovali. Naravno, Bogomil nije zaboravljao svoju Korčulu i dok god je mogao redovito je svake godine dolazio i nastojao obnavljati kontakte sa drugovima s kojima je rastao. Veselio se uspjesima Grada, ali su ga promjene, posebno one nakon 1990., koje su vodile likvidaciji gotovo svih proizvodnih djelatnosti, zamiranjju kulturno-

prosvjetnoga rada, politikantskim animozitetima i podjelama koje su s raznih strana forsirane, podržavane i raspirivane silno žalostile.

Njegov Zakrjan, ma koliko da se promjenio, uvijek mu je bio mjesto odmora i prisjećanja na djetinjstvo, odrastanje, dječjačke igre. Zato je i običavao sjediti uz zidine, promatrati more i intenzivni promet brodova i brodica, impozantnu siluetu Monte vipere – o čemu svjedoče i ove dvije fotografije Bogomila:

Bogomil u penzionerskim danima uz zid na Zakrjanu nasuprot svoje kuće

Bogomil na Zakrjanu u penzionerskim danima

LITERATURA

Cetinić Marin, „Revolucionarni pokret na otoku Korčuli između dva svjetska rata i početak narodnoslobodilačke borbe“, u: *Korčulanski zbornik I*, Korčula 1980.,

Cviličević Grgur, „Od jedne kapitulacije do jedne okupacije“, u: „Sjećanja jedne generacije...“, Korčula 1990.,

Csokor Franz Theodor, „Strijeljanje talaca“, u: „Sjećanja jedne generacije...“, Korčula 1990.,

Ćurin Miroslav (gl. ur.), „Korčula u revolucionarnom radničkom pokretu, narodnoslobodilačkoj borbi i socijalističkoj revoluciji 1919-1945.“, Korčula 1989.,

Danon Oskar, „Ritmovi nemira. Zabeležila Svetlana Hribar“, Beograd 2005.,

Dračevac Ivo, „Sjećanje na događaje u radničkom pokretu u Lumbardi do 1941. god“, u: *Korčulanski zbornik I*, Korčula 1980.,

„Franjevačka klasična gimnazija s pravom javnosti na Badiji p. Korčule“, bez god. izdanja,

- Garber Mario, „Športsko društvo Mornar Split 1949. – 2009.“, ŠD Mornar, Split 2009.,
- Gatti Joško, „Na čelu Komande mjesta“, u: „Sjećanja jedne generacije...“, Korčula 1990.,
- Gjivoje Marinko, „Otok Korčula“, II izd, Zagreb 1969.,
- Ivančević N. Stijepo, „O stogodišnjici Korčulanskog pjevačkog društva 'Sv. Cecilije“, rukopis, 1983.,
- Jeričević F., Jeričević I., „Žrnovo prije drugog svjetskog rata i razvitak NOB-e od 1941. do 1945.“, u: Korčulanski zbornik I, Korčula 1980.,
- Kalogjera Dušan,
- „U potrazi za izgubljenom Korčulom“, Korčula 2010.,
  - „Pedeset godina Korčulanskog plivačkog kluba 1930-1980“, Korčula 1980.,
- Krnić Zdravko, „Slavonija 1941“, Osijek 1978.,
- Letica Zvonko (ur), „Sjećanja jedne generacije. Grad Korčula 1900-1946“, Korčula 1990.,
- Nazor Ante, „Tragom revolucionarne pjesme (5)“, Vjesnik 18. prosinca 1980.,
- („Novo doba“?), „Naši dopisi“, 3. lipnja 1921.,
- Padovan Franko, „Međugeneracijska socijalna mobilnost u gradu Korčuli na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće kao indikator modernizacijskog procesa“, Zagreb 2019. Dostupno na internetu
- Link: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/ffzg%3A1442/datastream/PDF/view>
- Palčok Zoran, „Prva faza razvitka narodnooslobodilačke borbe u gradu Korčuli“, u: Korčulanski zbornik I, Korčula 1980.,
- Peručić Andro,
- „Jedan jubilej. Korčula 1871.-1921.“, Novo doba, broj 115, 21. 5. 1921.,
  - „Brodogradnja u Korčuli“, Novo doba, broj 172, 25. 7. 1925.,
  - „Na mnogaja“, pjesma, rukopis 1933.,
  - „Nova cesta preko Korčule“, Novo doba, broj 18 21. 5. 1935.,
  - „Zanatstvo u Korčuli kroz vjekove“, rukopis
  - „Korčulanski brodograditelji u iseljeništvu“, rukopis
  - „Značajan prilog za povijest korčulanskih brodograditelja“, rukopis
  - „Anketni list od 7. Aprila 1945.“, rukopis 1945.,
  - „Izjava prigodom predizbornog zbora 28. 1. 1945.“, rukopis 1945.,
  - „Bez repa ništa“, pjesma, rukopis 1945.,
  - „Čovječstvo i poštenje“, rukopis 1946.,
  - „Što je birokrata“, rukopis 1947.,
  - „Na povratku u rodni kraj“, pjesma, rukopis 1947.,
  - „Riječ prigodom dovršetka obnove zgrade Općine u gradu“, rukopis 1951.,
  - „Riječ prigodom proslave 80-e godišnjice hrvatske općine“, rukopis 1952.,
  - „Osamdesetogodišnjica prve narodne pobjede u Korčuli“, rukopis 1952.,
- Portal Acta Croatica – Link: <https://actacroatica.com/hr/>
- Portal udruge ŠTAMBUK – Link: <https://stambuk.hr/obiteljsko-stablo-stambuk-novo-izdanje-2/>
- Pribilović Kažimir, „Četvrti Pomorski obalni sektor mornarice NOVJ 1943-1945.“, Vojnoizdavački i novinski centar Beograd, Split 1988.,

- Simatović Vlaho, „Ekonomska problematika otoka Korčule između dva rata“, u Zborniku: „Korčula u revolucionarnom radničkom pokretu, NOB i socijalističkoj revoluciji“, Korčula 1989.,
- Srhoj Jure, „Od Korčule do Splita i Poljuda“, Vlastita naklada, Split 2015.,
- Svoboda Mira, „Umjetnički amaterizam u gradu Korčuli od 1883.-1983.“ (Recital), Korčula 2004.,
- Tomić Nikola (ur.), „IV POS 1943 – 1983.“, Sekcija boraca IV POS-a pri Općinskom odboru SUBNOR-a, Split 1983.

THE PERUČIĆ FAMILY FROM KORČULA

ABSTRACT

This paper aims to pay homage to the three male members of the Peručić family from Korčula, who, at the pivotal times in the history of the South Slavic peoples during World War II, showed their patriotism and commitment to the anti-fascist struggle. The paper gives a short biography of Andro Peručić and his sons, Zlatan and Bogomil, and discusses the importance of their social and cultural involvement in Korčula from the first decade to the sixties of the 20th century. The primary source for this article was the collected documentation about Andro Peručić's family.

KEY WORDS: *Peručić family, Andro Peručić, Bogomil Peručić, Zlatan Peručić, Korčula, the first half of the 20th century, II. world war, the anti-fascist struggle*